БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

№ 231 (4715). 1960 ч. октябрь 1, суббота. | Өртээ 20 көп.

Быжыг тайбың—кижилерге аас-кежик

ЧЕДИ ШАКТЫГ АЖЫЛ ХҮНҮ

Октябрь 1-ниң хүнү — миллион-миллион совет кижилерге база бир улуг өөрүшкүлелдиң хүнү. Совет чазактың доктаалын ёзугаар бөгүн, күрүне албан черлериниң, партия, профэвилел, комсомол болгаш хөй-нити организацияларының, улус ажыл-агыйының өске-даа чамдык адырларының ажылчын болгаш албан-хаакчылары 7 шактыг ажыл хүнүнче шилчиир.

Ол болза Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың кижи дугайында сагыш салыышкынының чайыннанчак илергейлээшкини. Бүгү талазы-биле бүгү делегей ужур-дузалыг кайгамчык улуг бо төөгү талазы-биле бүгү делегей ужур-дузалыг кайгамчык улуг болуушкун дээрзин совет кижилер медерелдии-биле билип, төрээн Совет чазаанга, ленинчи Коммунистиг партиязынга боттарының кызыгаар чок өөрүп четтиргенин илергейлеп турарлар.

6 болгаш 7 шактыг ажыл хүнүнче шилчиир дугайында Чарлыктың үнгениниден соңгаар бистиң чуртувустуң, ооң иштинде Тыва автономнуг областың улус ажыл-агыйының янзы-бүрү адырларында дыка хөй ажылчын, албан-хаакчылар, бүгү ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның барык-ла 70 ажыг хуузу 6 болгаш 7 шактыг ажыл хүнүнче шилчий берген. Кызырган ажыл-хүнүнче шилчээни-биле холбаштыр ажылчын болгаш албан-хаакчыларның ажыл төлевири мурнундагы хемчээлинде хевээр арткан ийикпе, харын-даа улус ажыл-агыйының элээн хөй адырларында ажылдап турарларның ажыл төлевири мурнунда турганындан өзе берген.

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың ап чоруткан бо чугула хемчеглерин амыдыралга боттандырып эгелээнинден соңгаар ам херек кырында кызырган ажыл хүнүнче шилчий берген үлетпүр бүдүрүлге, тудуг болгаш транспорт черлеринде күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү дыка бедээн болгаш бүдүрүп үндүрүп турар продукцияның бот-үнези дыка чиигээн. Ажылчың кижи бүрүзү мурнунда 8 шак иштинде кылып, бүдүрүп турган чүүлүн ам 6—7 шак иштинде ажыр күүседип турар болу берген.

Маңаа чижек кылдыр бистиң областың чамдык бүдүрүлге коллективтерин чугаалап болур. Кызырган ажыл хүнүнче бир-ле дугаарында шилчээн Элегестиң хөмүр даш шахтазының дагжылары 8 айларның бүдүрүлге планын хөмүр даш тывыжының талазы-биле 110,1 хуу, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниң онаалгазын 105,8 хуу күүсеткеннер. Бо аразында дагжыларның ажыл төлевири 29,5 хуу, а инженер-техниктиг ажылдакчыларның ажыл төлевири—23,4 хуу өскен. Ол ышкаш Кызыл хоорайда хлеб заводу 8 шактыг ажыл хүнүнде бүдүрүлге программазын чамдыкта күүседип шыдавайн турган болза, кызырган ажыл хүнүнче шилчээнинден соңгаар күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн дыка бедиткениниң түңнелинде 8 айларның онаалдазын 106,2 хуу кылдыр ажыр күүсеткен.

Үстүнде чугаалааныывыс ышкаш чижектерни Кызылда септелге заводунуң, «Тывакобальт» руда эргелелиниң, колбаса фабриказының, дааранылга комбинадының коллективтеринден болгаш өске-даа черлерден көргүзүп болур. Мындыг чедиишкиннер болза бүдүрүлгеге рационализаторжу саналдарны калбаа-биле ажыглап, механизацияны чеп ажыглап тургаш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн соксаал чок бедидип келгениниң болгаш продукцияның бот-үнезин чиигеткениниң түңнелинде чедип алдынган.

Ол дээрге социалистиг нитилел тургузуунуң онзагай байдалындан дүрүм ёзугаар тыптып кээп турар чаа чүүл-дүр. Кижи бүрүзү нитилелдиң эрге-ажыынга, а нитилел—кижилерниң эрге-ажыынга ажылдап турар чүгле социализмниң чуртунга ооң боттанып болур дээрзинге бүгү кижи төрелгетен бүзүреп турар.

Кызырган ажыл хүнүнче шилчээн чорук совет улустуң социал талазы-биле улуг чедип алыышкыны болур. Ынчангаш ону чүгле ажылчын азы албан-хаакчы кижиниң бүдүрүлгеге ажылдаар шагын эвээжеткени кылдыр көөр болза частырыг болур. 6 болгаш 7 шактыг ажыл хүнүнче шилчээни-биле холбаштыр күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү улам бедиир, кижи бүрүзү мурнунда 8 шакта кылып бүдүрүп турган чүүлүн 6—7 шактарның иштинде ажыр болгаш доллур күүседириниң сорулгаларын салыр ужурлуг. Күрүне аппарадының партия, профэвилел, комсомол болгаш хөй-нити организацияларының ажылдакчылары удуртулганың стилин улам сайзырангайжыдар болгаш оперативтиг тодаргай болдурар хүлээлгелиг.

6 болгаш 7 шактыг ажыл хүнүнче октябрь 1-де шилчиириниң ээлчээ болза бистиң чуртувустуң болгаш бүгү делегейниң ажылчы чоннарының төөгүзүнде онза болуушкуннарның үезинде, КНО-нуң Кол Ассамблеязының XV сессиязының ажылдап турарының үезинде, ук сессияга Н. С. Хрущевтуң төөгүлүг чугаазын делегейниң тайбыңга ынакшылдыг бүгү кижилери чүректиң ханызындан байырлап хүлээп ап, делегейге быжыг тайбың дээш, кижи төрелгетенниң чырыткылыг келир үези дээш демиселдиң улам күштелип турарының үезинде болуп турар.

Бо төөгүлүг болуушкуннарга сорук кирген Тываның ажылчы чоннары, бүгү совет улус-биле бир дөмей, бистиң чуртувуска коммунизм тургузуушкунунуң херээнге боттарының үлүг-хуузун киириштирип, ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң бүгү фронтуларынга чаа-чаа чедиишкиннер дээш демисежип турарлар.

ХАНДАГАЙТЫЖЕ

„Коммунизмче орук“ колхозтуң даргазы
эш ***ШААЛЫГА***
Партия организациязының секретары
эш ***АМЫЙЛАҢГА***
Комсомол организациязының секретары
эш ***САНДЫЙ-ООЛГА***

Мөңге үелерде тайбың дээш демиселдиң туг тудукчузу эш Хрущевтуң улуг ужур-дузалыг саналын патриоттуг ажыл-херектери-биле деткээн, делегейге быжыг тайбынны тургузарының херээнге шыдаар шаа-биле күш-ажылының үлүүн киирген, күрүнеге дүк, эът, сүт садар, мал чемнерин белеткээр талазы-биле социалистиг хүлээлгелерин хуусаа бетинде ажыр күүсеткен Өвүр районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң эр, херээжен колхозчуларының, бүгү хөй-нитизиниң бүдүрүлгечи тиилелгезин СЭКП Тыва обкому, облкүүском улуг сеткил ханыышкыны-биле демдеглеп тур.

Ооң-биле кады кедээ ажыл-агыйның бүгү ажылдарын чедиишкинниг доозар, мал кыштагладыышкынынга бүгү чүвени белеткээр, бедүүн, концентраттыг чемнерниң курлавырын тургузар, кажааларны дүрген септээр, өдектиң курлавырын тургузар дээш, хойжуларга, чылгычыларга, саанчыларга материалдыг амыдырал байдалды тургузар, колхозта мал ажылын хөгжүдериниң, тудугнуң планын күүседир дээш, бүгү колхозчу ажыл-ишчилерниң культурлуг амыдырал байдалын улам ыңай хандырар, Арыг-Бажы суурну кызыл туктуг колхозчу суурнуң негелделерин харыылап турар эң-не чаагайжыттынган, чараш суур кылдыр тургузар дээш эр, херээжен колхозчулар улам ыңай күженишкинниг ажылдаарын СЭКП Тыва обкому, облкүүском сүмелеп тур.

СЭКП ТЫВА ОБКОМУ. ОБЛКҮҮСКОМ.

Хүлээлгелерин ажыр күүсеткен

Өвүр районнуң «Коммунизмче орук» кедээ ажыл-агый артелиниң эр, херээжен колхозчулары күрүнеге мал ажылының продуктуларын садар талазы-биле алган хүлээлгелерин сентябрь 27-ге чедир хуусаа бетинде күүсеткен. Колхоз эът садарының планын 123 хуу, дүктү — 101,4 хуу, сүттү—101 хуу, малдың бедүүн чемнерин белеткээриниң планын 101 хуу, силосту—108,1 хуу күүсеткенин артель баштаар чериниң даргазы эш Шаалы, партия эге организациязының секретары эш Амыйлаң, комсомол организациязының секретары эш Сандый-оол СЭКП обкомунга болгаш облкүүскомга рапорттааннар.

КҮШ-АЖЫЛ-БИЛЕ БЫЖЫГЛААЛ

Бистиң чуртувустуң бүгү чону-биле кады Тываның ажылчы чону КНО-нуң Кол Ассамблеязының XV сессиязынга Совет чазактың мурнундан Никита Сергеевич Хрущевтуң киирген саналын чаңгыс үн-биле деткээннер.

Областың бүдүрүлге, албан черлеринге, колхозтарынга болгаш совхозтарынга хөй кижи киржикчилиг митингилер болуп эрткилээн.

Областың мурнакчы бүдүрүлгелериниң бирээзи—Кызылдың Автосептелге заводунуң коллективи амгы үеде ноябрь айның онаалгаларын күүседип турар. Тос айларда ол завод план ёзугаар 2559 муң рубльге бараанныг продукцияны бээр турган болза, херек кырында олар сентябрь 27-де—3500 муң рубльге продукцияны бүдүрүп үндүргеннер. Ол дээрге 9 айларның планы 137 хуу күүсеттингени ол-дур.

— Чыл планын бараанныг продукция талазы-биле октябрьның ийиги декадазында, а нити продукция талазы-биле—ноябрь айның эгезинде күүседир бис. Октябрьның 43 чыл оюн чыл планының хуусаа бетинде күүселдези-биле ужуражыр деп тур бис—деп, заводта планнаашкын килдизиниң начальниги эш Толпышев чугаалап турар.

Планда 589 моторларга капитал септелге чорудары көрдүнген турган болза, ам 897 моторларның капитал септелгези доозулган. Автомашиналарның капитал септелгезин чорударының планы база ажыр күүсеттинген.

К. Кукарин удурткан коммунистиг күш-ажыл бригадазы, область Советиниң депутады эш Кубрак удурткан бригада, демир хайындырыкчыларының эш Тишанов удурткан бригадазы, коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары хоюглакчы Филимонов, өрүмнекчи Прачуков олар чыл планын күүседипкеннер.

Бо хүннерде кедээ ажыл-агый транспорт АТК-зының коллективи күженишкинниг ажылдап турар. Ол АТК-ның чолаачылары шупту чаа дүжүттүң тараазын сөөртүп турар.

«Кызыл партизан» совхозтуң шөлдеринден тараа сөөртүп турар чолаачы Василий Федорович Соловьев бодунуң могаг-шылаг чок кызымаккай күш-ажылы-биле чаагай алдарны чаалап алган. Ол хүнде ийи норманы ыяавыла күүседип турар.

Коммунист эш Н. Колупаевтиң бригадазы «Совет Россия» колхозка дүжүт ажаап алыышкынынга дузалажып чоруптар мурнунда коммунистиг күш-ажыл бригадазы деп бедик атты чедип алыр деп хүлээлге алган. Ол бригаданың кежигүннери берген сөзүн төлептиг-биле ээлеп турарлар.

Автомашиналарның агар септелгезин чорударынга слесарьлар хереглевейн хостуг үеде чолаачылар боттары септээр деп чаа эгелекчи саналды олар кииргеннер.

Коллективте профэвилел комитеди Н. Колупаевтиң бригадазынга коммунистиг күш-ажыл бригадазы деп атты тыпсырынга белеткенип турар.

А. ЛЕПЕШКИН,
СЭКП хоорномунуң лектору.

Тес-хемчилер чугаалап турлар

Тес-Хем районнуң ажылчы чоннары Каттышкан Нациялар Организациязының Кол Ассамблеязының XV сессиязының ажылын улуг кичээнгей-биле хайгаарап, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы, делегейге быжыг тайбың дээш могаг чок демиселчи эш Никита Сергеевич Хрущевтуң улустар аразының тайбың кожа-хелбээ чурттаары дээш чаагай херээнге ам-даа улуг чедиишкиннерлиг болурун күзеп турарлар.

Район төвүнүң албан, организация черлеринге, колхозчу суурларга, мал фермаларынга совет төлээлериниң ажыл-чорудулгазын чүүлдүгзүнүп, деткээн митингилер он беш кезек черге болгулаан.

Ленин аттыг кедээ ажыл-агый артелинге болган хөй кижилиг митингиге Совет Эвилелиниң Маадыры, Ада-чурттуң Улуг дайынының киржикчизи, колхозчу эш Чүргүй-оолдуң сөс алгаш чугаалааны:

— Делегейниң ийиги дайынының чылдарында Тываның оолдар, кыстары-биле кады, октуг боону холга тудуп алгаш, совет черни немец-фашистиг эжелекчилериниң аспаандан адырарынга киришкен мен. Дайынның айыылындан өртенген хоорайларны, өскүс калган ажы-төлдерни караам-биле көргеш, дайынның халавын билип, дайын кыпсыкчыларынга сагыш-сеткилимниң ханызындан килеңнеп турар мен. Амгы үеде тайбыңның херээнге кыжанып, чаа дайынның өртүн катап кыпсырын оралдажып турарлар база бар. От-биле ойнаары айыылдыг эвеспе, өрт үне берип болур деп бистиң чурт оларга каш удаа сагындырып келген. Ынчалза-даа олар чепсегленирин соксавааннар. Тайбыңның херээн улам быжыглап чепсегленишкинни бүгү-нитизи болгаш бүрүн дүжүрер дугайында бистиң санал бодалывысты киирген Совет төлээлерге болгаш оларның удуртукчузу Н. С. Хрущевка өөрүп четтиргенимни илереттим.

«Чодураа» колхозтуң саанчызы эш Момбуштай артель төвүнге болган митингиге чүве чугаалааш, Каттышкан Нациялар Организациязының Кол Ассамблеязының XV сессиязында совет төлээлериниң ажыл-чорудулгазын бүрүнү-биле деткип турарын илеретпишаан, бир инектен 1000 литр сүт саар деп алган хүлээлгезин эде көрүп, декабрьның 20-ге чедир бодунга быжыглаан инек бүрүзүнден-не 1300 литр сүттү саарын хүлээнген.

Септелге-техника станциязынга болган байырлыг митингиге чолаачы эш Пастуховтуң чугаалааны:

— Тайбың үеде ажылдап, чурттаары дег аас-кежик кайда боор. Ынчангаш тайбыңның талалакчыларының саны хүн келген тудум-на өзүп турар. Тайбыңның тугунуң тудукчузу — Совет күрүнениң күчү-шыдалын улам быжыглаар төлээде ам-даа эки ажылдап, бо чылдың бүдүрүлге планын ноябрь айның 15-тиң бетинде күүседирин хүлээндим.

Ол ышкаш станцияның тудугжулары чаа мастерскаяның тудуун октябрьның 43 чыл оюнга белек кылдыр доозарын митингиге хүлээнгеннер.

Митингилер фермаларда, бригадаларда үргүлчүлеп турар.

Харылзаачыларның үнү

Областың харылзаа эргелелиниң болгаш хоорайның харылзаа конторазының ажылчын, албан-хаакчылары боттарының клувунга чыглып келгеннер.

— Дайынның уржуктарын, ооң хоразын Төрээн чуртумнуң камгалалынга киржип чораш көрген мен. Тайбың — делегейниң бүгү кижилериниң күзели. Бистиң уругларывыс, уругларывыстың уруглары аас-кежиктиг чаагай чурттазын. Ынчангаш Н. С. Хрущевтуң бүгү совет кижилерниң мурнундан кылган медеглелин сеткилимниң ханызындан деткип тур мен,—деп бир дугаарында сөс алган, Ада-чурттуң дайынының киржикчизи эш Жернаков чугаалаан.

—Бистиң төлээлеривисти тайбыңның тугунуң тудукчузу Н. С. Хрущев баштап чоруур—деп ажылчын эш Теплова чугаалаан.—Бүгү делегейге тайбың дээш демиселчи Н. С. Хрущевтуң бистиң бодалывысты болгаш күзеливисти илереткен төөгүлүг медеглелин долузу-биле деткидим—деп ол уламчылаан.

Харылзаачылар СЭКП ТК-ның адынга байырлыг телеграмманы чоруткан. Ында КНО-нуң Кол Ассамблеязының XV сессиязынга Никита Сергеевичиниң медеглелин харылзаачыларның чаңгыс үн-биле деткээнин илереткен.

Т. ВАНИН.

Бистиң ажыл-иживис тайбыңга салыышкын болзун

Кызылдың Улуг-Хем шиш-үлетпүр ажыл-агыйының коллективинге КНО-нуң Кол Ассамблеязының XV сессиязынга эш Н. С. Хрущевтуң чугаазын болгаш совет төлээлериниң ажыл-чорудулгазын деткээн митинг болган. Митингини партия организациязының секретары эш Башкирцев ажыткаш, СЭКП хоорномунуң секретары эш С. Байыр-оолга сөс берген.

Бир дугаарында цех эргелекчизи эш В. Фалалеев сөс алгаш, чугаалааны:

— КНО-нуң Кол Ассамблеязының сессиязында төлээлеривистиң ажыл-чорудулгазы болгаш ылаңгыя эш Н. С. Хрущевтуң ол сессияга чугаазы бүгү совет улустуң тайбың дээш чүткүлүн илередип турар. Ынчангаш бис ону бир үн-биле деткип тур бис. Тайбыңны быжыглаар дээш бис улам-на эки ажылдаар бис. Бистиң ажыл-иживис тайбыңга салыышкын болзун.

Дараазында директор эш Баир-оол: «Эш Н. С. Хрущевтуң тайбыңны быжыглаары дээш идип үндүрген чаа саналдары бүгү делегейге улуг ужур-дузалыг. Ол саналдарны бистиң коллектививис изин-биле деткип турар» деп медеглээш, бүдүрүлгениң коллективи планның даалгаларны хуусаа бетинде күүседип шыдаар деп бүзүреткен.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының сессиязында совет төлээлериниң ажыл-чорудулгазын болгаш ылаңгыя Н. С. Хрущевтуң аңаа чугаазын митингиниң бүгү киржикчилери бир үн-биле деткээн болгаш Н. С. Хрущевтуң адынга телеграмманы чорутканнар.

„Тиилелгежи“ механизаторлар деткип тур

Таңды районнуң «Тиилелге» совхозтуң № 2 хову бригадазынга Каттышкан Нациялар Организациязының Кол Ассамблеязының XV сессиязынга эш Н. С. Хрущевтуң чугаазын деткээн митинг болган. Механизаторлар Ассамблеяның сессиязында совет төлээлериниң ажыл-чорудулгазын болгаш эш Н. С. Хрущевтуң чугаазын таныышкаш, ону бүрүнү-биле деткивишаан, тайбыңның херээн быжыглаары дээш улам күженишкинниг ажылдаарын хүлээнгеннер.

Тракторист эш Кенден-Хуурак митингиге чүве чугаалааш, совет төлээлериниң ажыл-чорудулгазын болгаш эш Н. С. Хрущевтуң сессияга чугаазын изии-биле деткивишаан, күскү чер андарылгазынга үлүг-норманы 170—200 хуу күүседирин, кывар, чаар материалдарны 10 хуузу камнап алырын хүлээнген.

В. КАЛЗАҢ.

Колхозчуларның митингизи

Сентябрьның 26-да Улуг-Хем районнуң «Күш-ажылдың хостуу» колхозтуң колхозчуларының КНО-нуң Кол Ассамблеязынга эш Н. С. Хрущевтуң чугаазын деткээн митингизи болган. Н. С. Хрущевтуң чугаазының болгаш Ассамблеяның сессиязында совет төлээлериниң ажыл-чорудулгазының ужур-дузазын СЭКП райкомунуң ажылдакчызы эш Н. Чичинин тайылбырлап берген соонда бир дугаарында кырган колхозчу эш Шкляев сөс алган. Бодунуң чугаазынга ол:

— Мен шаандакы аштаңгы-түреңги амыдыралды болгаш база каш удаа болгулаан хааныг дайыннарны көрүп эрттим. Ам делегейниң улустарының хосталгазы дээш, делегейге тайбың дээш бистиң партиявыстың, чазаавыстың, ылаңгыя эш Н. С. Хрущевтуң демисежип турары биске чоргаарал болгаш өөрүшкүлүг»—дээш, ону бир үн-биле деткииринче колхозчуларны кыйгырган.

Колхоз даргазы эш Глотов сөс алгаш, эш Н. С. Хрущевтуң чугаазы бистиң изиг күзеливисти илереткен деп демдеглээш, колхозтуң мурнунда турар хүлээлгелерни кыска хуусаада күүседирин колхозчуларның мурнундан хүлээнген.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының сессиязынга Н. С. Хрущевтуң чугаазын болгаш совет төлээлериниң ажыл-чорудулгазын митингиниң киржикчилери бир эп-сеткилдиг деткээн.

Т. ОЧУР-ООЛ.

Н. С. Хрущев төөгүлүг сессияда

Нью-Йорк. Каттышкан Нациялар Организациязының Кол Ассамблеязының XV сессиязы.

Чурукта: Совет Эвилелиниң төлээлериниң баштыңы Н. С. Хрущев биле Гвиней Республиканың төлээзи Исмаил Туре хуралдың чапсар үезинде.

СЭТА-ның тускай фотокорреспондентизи В. Егоровтуң фотозу. (Чурукту фототелеграф-биле алган).

Н. С. Хрущевтуң Нью-Йоркта чоруп турары

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Сентябрь 28-те КНО-нуң Кол Ассамблеязының XV сессиязында совет төлээлериниң баштыңы, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущев КНО-нуң Кол Ассамблеязының XV сессиязында элээн хөй төлээлерниң баштыңнарының алдары дээш Непалдың премьер-министри Б. П. Коираланың тургусканы хүлээп алыышкынынга чораан. Өске аалчылар-биле кады Венгр Улус Республиканың төлээлериниң баштыңы Янош Кадар база хүлээп алыышкынынга олурушкан.

Ол ышкаш Н. С. Хрущев сентябрь 28-те Марокконуң төлээлериниң баштыңы ызыгуур салгакчызы Хасанның тургускан хүлээп алыышкынынга база олурушкан.

В. Гомулка-биле Н. С. Хрущевтуң ужурашканы

НЬЮ-ЙОРК. **ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының чанында парлалга бөлүүнүң дыңнатканы болза:**

КНО-нуң чанында совет төлээлелге чериниң Парк-Авенюда бажыңынга КНО-нуң Кол Ассамблеязының XV сессиязында совет төлээлериниң баштыңы Н. С. Хрущев Польша Улус Республиканың төлээлериниң баштыңы В. Гомулка биле сентябрь 29-та ужурашкан.

Чүректиң ханызындан, найыралдыг болуп эрткен беседага Кол Ассамблеяның ажылының болгаш улустар аразының өске-даа айтырыгларының талазы-биле санал-онал солчуушкуну болган.

Чогаалчы А. А. Прокофьев Тывада

РСФСР-ниң Чогаалчылар эвилелиниң баштаар чериниң кежигүнү, Чогаалчылар эвилелиниң Ленинград салбырының харыысалгалыг секретары, сураглыг совет чогаалчы Александр Андреевич Прокофьев дүүн, сентябрь 30-де Кызыл хоорайда келген. Ооң-биле кады «Литература и жизнь» солуннуң тускай корреспондентизи критик Вл. Бахтин, Иркутскиден чогаалчы С. Кузнецова олар база келген.

СЭКП обкомунуң бирги секретары чогаалчы С. Тока, чогаалчылар эвилелиниң Тыва салбырының бюрозунуң кежигүннери чогаалчылар С. Сарыг-оол болгаш Ю. Кюнзегеш база өске-даа чогаалчылар, журналистер А. А. Прокофьевти аэропорттан уткуп алган.

Бистиң корреспондентивистиң дилээнин ёзугаар Александр Андреевичиниң медеглээни болза:

— Делгем улуг, эгээртинмес байлактыг совет Сибирьге эң-не баштай чоруп тур мен. Свердловск, Новосибирск, Красноярск, Иркутск хоорайларга барып, Братск ГЭС-ке чордум. Сибирь дээрге магалыг чаагай оран-дыр. Ооң кайгамчыктыг, онзагай бойдузун сонуургап чор мен. Сибирь дугайында чээрби хире шүлүктерни-даа бижидим. Мен Совет Тываның магалыг чаагай бойдузу-биле, ооң кижилери-биле таныжар дээш келген мен. Ылаңгыя «Россия» деп шүлүглелимниң маадырлары Шумовтар-биле ужуражыр сорулгалыг мен. Олар-биле 1942—1943 чылдарның кыжынында Волхов фронтузунга ужурашкан мен. Бир эвес ол акышкылар-биле ынчаарда ужурашпаан болзумза, оларның маадырлыг чоруунуң дугайында чогаал бижиттинмейн-даа баар чадавас турган ийик. Ооң бээр хөй чылдар эрткен-дир. Ам ол маадырларымның боттары-биле бодум ужуражып чугаалажыр дээн мен. Силерниң обласка бир неделя хире болуп, Тыва дугайында шүлүктер бижиир күзелдиг мен.

Уткуп алыышкын соонда эш Тока аалчыларны бодунуң кабинединге чалап чедире бергеш, беседа кылган.

А. А. Прокофьев Каа-Хем, Таңды, Тожу болгаш барыын талакы районнарга баар, Кызылдың чогаадыкчы активи-биле ужуражып, Тываның чогаалчылары-биле чогаадылга талазы-биле чугаалажып таныжар.

Чогаалчы аалчы сентябрь 30-де Каа-Хем районче чоруткан.

Чурукта: А. А. Прокофьевти уткуп ап турары. (Солагай талазындан оң талазынче): С. Тока, Вл. Бахтин, А. Прокофьев, С. Сарыг-оол болгаш Ю. Кюнзегеш.

Фото **А. Аирнин.**

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

МУРНАКЧЫ ДУРЖУЛГАНЫ НЕПТЕРЕДИР

Кызылдың пассажир АТК-зының коммунистери отчёт-соңгулдалыг хуралга партбюроның болгаш администрация чериниң ажылында бар четпестерни илередип, шыңгыы шүгүмчүлээн. Ниити планны коллектив күүседип келген-даа болза, чуък таксилериниң сөөртүлге планы бо чылдың сес айларында күүсеттинмээн. Автомашиналарның септелгезин ам-даа чавыс шынарлыг чорудуп турар. Чамдык чолаачыларның талазындан арагалаар чоруктарны болдуруп турган. Бо бүгү четпестерниң кол чылдагааны чүдел дизе, партийжи масса-политиктиг болгаш организакчы ажылды коллективтиң ортузунга партбюроның, ооң секретары эш Кудринаның ам-даа четпес чорудуп турарында деп коммунистер демдеглээн.

Ажылда бар четпестерни илеретпишаан, коммунистерниң отчёт-соңгулдалыг хуралы мурнакчы дуржулганы нептередиринче, чаа чүүлдерни деткииринче кичээнгейни угландырган. АТК-ның коммунистери, бүгү ажылчыннары боттарының бар аргаларын санап көргеш, төөгүлүг чеди чыл планын 6 чылдың дургузунда, а 1960 чылдың планын — декабрь 17-ге чедир күүседирин хүлээнип алган шудургу ажылдап турар. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидеринге, бүдүрүлге планнарын чедиишкинниг күүседиринге коллективте калбарган патриоттуг шимчээшкин — коммунистиг ёзу-биле чурттаар, ажылдаар болгаш өөренир дээш чарыш улуг рольду ойнап турар. Ол дугайын санал берген коммунистер онзалап демдеглевишаан, патриоттуг ол чаа шимчээшкинни улам калбартырының эргежок чугулазын айытканнар.

Коммунистиг күш-ажыл бригадаларының болгаш шалыпчылары деп ат дээш чарыштың коллективте чоруп турарының дугайында айтырыгны партбюроның хуралдарынга үргүлчү чугаалажып, ол чаагай шимчээшкинниң киржикчилеринге партбюро, местком болгаш администрация чери практиктиг дузаны чедирип келген. Чолаачылар эштер Сапогов болгаш Сайдачков оларның бригадаларынга коммунистиг күш-ажыл бригадазының бедик адын тывыскан, коллективтиң 16 кежигүннери коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызының адын чедип алган, 39 кижи ол бедик ат дээш чаржып турар. Коммунистиг күш-ажыл бригадаларын болгаш шалыпчыларын АТК-ның хүндүлел самбыразында киирген.

Коммунистиг ёзу-биле ажылдаар, чурттаар, өөренир дээш шимчээшкинниң киржикчилери чаартыкчы 5 саналдарны бо чылын киирген, ук саналдарны бүдүрүлгеге ажыглаан түңнелинде 28668 рубльдиң камналгазы чедип алдынган. Ыяш болбаазырадып кылыр болгаш демир чондурар станоктарны эде дерээн чорук күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн, продукцияның шынарын бедиткен.

Чеди чыл планын хуусаа бетинде күүседир дээш демисел АТК-ның партия организациязының кичээнгейиниң төвүнде туруп турар. Коллективке чарышты калбарткан түңнелинде АТК бо чылдың сес айларында пассажирлер аргыштырар планын 107,6 хуу күүсеткен, бир тонна-километрниң бот-үнезин 4 хуу чиигеткен, 97 тонна бензинни камнап алган. Бо бүгү көргүзүглелерни чедип алыр дээш демиселдиң мурнуку одуруунга АТК-ның 38 коммунистериниң туржуп келгенин отчёт-соңгулдалыг хурал демдеглээн.

Бүдүрүлгеге бүгү коммунистерниң мурнакчы ролюн хандырарынче, коллективтиң ортузунга масса-политиктиг болгаш организакчы ажылды бедик деңнелге тургузарынче, СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга чедиишкинниг боттандырарынче угланган шиитпирни хурал хүлээп алган.

В. ТОКА,
СЭКП хооркомунуң инструктору.

Кижизидилге ажылын бедик деңнелче

СЭКП Тес-Хем райкомунуң чоокта чаа болуп эрткен пленуму «Партия хүрээлениниң өзүлдези болгаш аныяк коммунистер-биле ажыл дугайында» райкомнуң оргкилдизиниң эргелекчизи эш Төгүс-оолдуң илеткелин дыңнап чугаалашкан.

Партияның XXI съездизиниң шиитпирлерин удуртулга болдурбушаан, бодунуң хүрээлеңин өстүрер талазы-биле районнуң партия организациязы элээн хемчеглерни ап келген. Сөөлгү чылдарда партияга 68 кижини хандыдып киирген, оларның хөйү-ле көдээ ажыл-агыйның мурнакчылары болуп турар.

Партия организациялары аныяк коммунистер-биле ажылды база экижиткен. Ооң түңнелинде Ленин аттыг колхозта тракторист Суров, кино механиги Чамзырай, «Ак-Эрикте» мал эмчизи Байыр-оол, кадарчы Лайдын ышкаш партияның хүрээлеңинге телептиин, ниитиниң херээнге чүткүлдүүн илередип чоруур аныяк коммунистер улам-на көвүдеп турар.

Ындыг болза-даа чамдык парторганизациялар көдээ ажыл-агыйның, үлетпүрнүң мурнакчы кижилери-биле боттарының хүрээлеңин өстүрер ажылче чогуур кичээнгейин салбайн келген. Шуурмактың үлетпүр комбинадында, Самагалдай СТС-те, Тес-Хем райпозунда партия организацияларының хүрээлени сөөлгү каш чылдарда барык өзүлде чок болган.

Аныяк коммунистер ортузунда политкижизидилгелиг ажылдың четпес тургустунганындан «Чодураа» колхозта Балдиржаз, Ленин аттыг колхозта Борбай-оол ышкаш арагалаар чорукка хандыкшыыр, ниитиниң чурумун үрээр кижилерниң бар болуп турганын ол колхозтарда парторганизациялар секретарьлары эштер Самдан, Сам олар пленумга берген боттарының саналдарынга миннип демдеглээннер.

Партияга чаа кижилер хүлээп алган дугайында эге организацияларның киирген документилерин шиитпирлээрин саададыр чоруктуң фактылары СЭКП райкомунда бар болган.

— Партияга кирерин күзээн кижилерниң херээн эге организацияның хуралынга чугаалашкаш, доктаалды кииреривиске оларны райкомнуң бюрозу чамдыкта 4 ай су[illegible] болганда ам кээп шиитпирлээр таварылгалар бар. Ол ышкаш партийжи салгыл-чурумну үрээн дугайында чамдык кижилерниң херээн эге организацияга кээр чурумну хажыдып, шуут райкомнуң бюрозунга көрүп турган чорук шын эвес, ындыг практиканы моон соңгаар соксатса чогуур — деп, райкүүском чанында парторганизация секретары эш Очур шын шүгүмчүлээн.

Партияның хүрээлениң өстүрер ажылда үстүнде ышкаш четпестерни дарый чайладырын чугула деп көргеш, аныяк коммунистер ортузунга кижизидилгелиг ажылды күштелдирер хемчеглерни айыткан тодаргай доктаалды пленум хүлээп алган.

С. НУРСАТ.

СОЛУН ЛЕКЦИЯ

Сентябрьның 22-де кежээ, Улуг-Хем районнуң Ленин колхозтуң клувунга колхозчулар болгаш көдээ интеллигентилер долдур олурупканнар.

СЭКП Тыва обкомунуң секретары эш М. К. Мендуме «Делегей байдалының дугайында» лекцияны чыылган чонга солун болгаш билдингир кылдыр номчуп берген. Эш М. К. Мендуме лекцияны областың, районнуң болгаш колхозтуң ажыл-агыйы-биле холбаштырып, ылаңгыя колхозтуң ажыл-херээнде чедиишкиннери болгаш четпестерин, оларның чылдагааннарын тодаратпышаан чугаалааш, колхозчуларның мурнунда турар чугула сорулгаларны тайылбырлап берген.

Дыңнакчылар лекцияны улуг кичээнгей-биле дыңнаан болгаш аңаа сеткилиниң ханганын лекция соонда безин дыка үр чугаалажып, ылаңгыя кырган колхозчулар Биченей, Чаазырын, Окаанчык болгаш өскелер-даа лекцияның билдингир болганын магадап турганнар.

Лекция соонда «Яша Топорков» деп кино-чурукту чыылганнарга көргүскен.

К. УРАНХАЙ,
клуб эргелекчизи.

АМЫДЫРАЛ-БИЛЕ ХОЛБАШТЫРАР

Партия чырыдыышкынының системазынга өөредилге чылы эгелеп турар. Политшколаларга, бөлгүмнерге болгаш семинарларга баштайгы кичээлдерге белеткелдер бүгү черлерде доозулган.

Москваның «Трехгорная мануфактура» комбинатта экономиктиг билиглерни пропагандалаарынче кол кичээнгей салып турар. Партийжи, ажыл-агыйжы активтерге техниктиг депшилгениң школазын организастаан. Чүс хире комсомолчу активчилер аныяктарның чаа техника школазынга өөреририн шиитпирлээннер. Ээрилде болгаш аргылда фабрикаларында коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары болгаш бригадалары деп ат дээш чаржып турарларга политиктиг болгаш экономиктиг билиглерниң школаларын тургускан.

Чаа өөредилге чылында комбинатка шупту 78 бөлгүмнер болгаш семинарлар — эрткен чылдаазындан 26 хөй — ажылдаарлар. Партия чырыдыышкынынга өөренир күзелин илереткен кежигүн эвестерниң саны 5 катап өскен.

Школаларны болгаш бөлгүмнерни четчелээри Москваның Щербаков аттыг торгу комбинадында база доозулган. Комбинаттың муң ажыг ажылдакчылары экономика айтырыгларын өөренирлер.

Партия чырыдыышкынының четкизи Эстонияның найысылалында дыка калбарган. 20 муң хире коммунистер, кежигүн эвес активчилер марксисчи-ленинчи теорияны бөлгүмнерге болгаш семинарларга база бот өөредилге-биле өөренирлер. Эге хевириниң экономика бөлгүмнери болгаш техниктиг депшилгениң университеттери бүдүрүлгелерде болгаш албан-организацияларда эң-не баштай тургустунгулаан.

Эстония КП-ниң Таллин хооркомунуң чанында марксизм-ленинизмниң кежээки университединиң дыңнакчыларының саны көвүдээн. Бирги курска хүлээп алдынганнарның кезиинден хөйү экономика факультединге өөренир күзелин илереткен. Ол ышкаш чаа атеистиг факультетти тургускан.

Экономиктиг билиглерге улуг сонуургалды Казахстанның найысылалының коммунистери илередип турар. Аар машина тудуунуң заводунуң парткому экономиктиг билиглерниң институдун организастаан, ында 1200 ажыг коммунистер болгаш кежигүн эвестер өөренип турар. Партияның Сталин райкому коммунистиг күш-ажылдың бригадаларының удуртукчуларынга бир чылдың экономика школазын тургускан.

Таганрогтуң үлетпүр бүдүрүлгелериниң болгаш тудугларының 40 муң ажылдакчылары экономика школаларынга, семинарларынга болгаш бөлгүмнеринге өөренир күзелин илергейлээннер.

Горькийниң бүдүрүлгелеринде партия организациялары ажылчыннарга экономиканың үндезиннериниң талазы-биле эге школаларны тургузуп турар. Чүгле автомобиль заводунга безин экономика билиглеринче 15 муң ажыг ажылчыннар хаара туттунган турар.

Алтай крайның колхозтарында болгаш совхозтарында экономика школалары бүдүрүлге принциптерин барымдаалап, механизаторларга, ховунуң ажыл-ишчилеринге, малчыннарга, бригадирлерге түс-түс тургустунуп турар. Көдээ ажыл-агыйның экономиказын өөренип турар дыңнакчыларга дуза кылдыр тус черниң ном үндүрер чери тускай библиотекажыгашты үндүрүп турар.

Эрткен чылын Сталинградка экономиктиг теорияның болгаш тодаргай экономиканың айтырыгларын сес муң чартык хире кижи өөренип турган, ам оларны 35 муң ажыг кижи өөренир. Сталин районда мурнакчы дуржулганың институдун хөй-ниитичи эгелерге организастаан. Ында үш факультеттер: металлды соокка каңнаарының, тудуг материалдарының болгаш тудугнуң факультеттери бар.

Чаа техниканың институттарын хоорайның Кызыл Октябрь болгаш Киров районнарында организастагылаан. Транспорттуң тодаргай экономиказын өөрениринге Сталинградтың демир орук белдиринге эртем-техниктиг билиглерниң университеди база хөй-ниитичи эгелерге ажылдаар.

Ажылчын болгаш тараачын бүрүзүнге — экономиктиг билиг — деп мындыг сорулганы Мордовияның партия организациялары боттарының мурнунда салган. Ажылчыннарга болгаш колхозчуларга тургускан чүгле эге экономика школаларынга өөренир күзелдиг он муң кижи илереткен. Пурдошанский, Лямбир болгаш өске-даа элээн каш районнарның колхозтарынга болгаш совхозтарынга көдээ ажыл-агый билиглериниң университеттери ажылдаан турар.

Ставрополь крайның болгаш Новгород областың партия организациялары экономиканың айтырыгларын калбаа-биле өөренирин төлевилеп турар.

(СЭТА).

Делегейде эң-не кыска ажыл хүнү бистиң чуртувуста боттанып турар

* *

Совет кижи дугайында сагыш салыышкын

Бистиң заводтуң ажылчыннары кызырган шактыг ажыл хүнүнче бо чылдың мартта шилчээн. Совет кижи дугайында Коммунистиг партиявыстың болгаш Совет чазаавыстың чаагай сагыш салыышкынынга харыы кылдыр хүн бүрүде нормамны 130 хуудан өрү күүседирин, чүгле эки шынарлыг продукцияны бүдүрерин хүлээнген мен. Ол хүлээлгемни күүседип, демир шуткуп кудар талазы-биле мергежилимни улам-на бедидип турар мен.

Күрүне аппарадының ажылдакчыларын бөгүнден, октябрь 1-ден эгелээш, 7 шактыг ажыл хүнүнче шилчидип турар. Совет кижи дугайында партия болгаш чазактың бо чаагай сагыш салыышкынын дээш чүрээмниң ханызындан өөрүп четтиргенимни база катап илередир бодаан мен. Мен бүдүрүлге черинде ажылдап турар мен, ынчаарга күрүне аппарадының ажылдакчыларын кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчиткенинге мен база кончуг өөрүп, байырлап тур мен. Кызырган шакты өөредилгевиске, дыштанылгавыска, ажы-төлүвүстүң кижизидеринге ажыглап турар бис.

О. МОҢГУШ,
Кызылдың автосептелге заводунуң ажылчыны.

* *

Өөрүп четтириишкин

Бо чылдың октябрь 1-ден эгелээш, бүгү совет чурттаазы дег, тууйбу заводунуң ажылчыннары, албан-хаакчылары кызырган 7 шактыг ажыл хүнүнче шилчээн. Бистиң организацияның ажылчыннары төрээн партиявыска, чазаавыска, совет кижилерниң амыдыралын улам экижидериниң дугайында ооң хүн бүрү сагыш салыышкынынга чүрээвистиң ханызындан четтиргенивисти илередип тур бис. Совет кижилерниң ажылдаарын, өөренирин болгаш дыштанырын бистиң Конституциявыста дүрүмчүткен. Мен тууйбу заводунда ажылдавышаан, кежээки школаның 5-ки клазында өөренип турар мен.

7 шактыг ажыл хүнүнче шилчээни мээң кончуг таарымчалыг. Ажылдан эрте чанып келгеш, кичээлдеримге эки белеткенип алырымны болгаш хостуг шактарны канчаар ажыглаарымны планнап алган мен.

В. ЗОЛОТУХИН,
ажылчын аныяктар школазының өөреникчизи.

Улам күжениишкин-биле

Чеди шактыг ажыл хүнүнче шилчээн деп сөстү дыңнаарга безин кайгамчык улуг чаагай, чоргаар чаңгыланып турар-дыр. Моон мурнунда эртенгиниң 9 шакта ажылче үнген кижи кежээ 6 шакта кээп турган болза ам бир шак эрте — 5 шакта чедип келир. Бир шак дээрге ол дыка улуг камналга-дыр. Бүдүн недель иштинде бир ажыл хүнүн камнап алыр.

Чеди шак ажылдап кааш, бажыңга дыка улуг ажылды болгаш бодунга өске-даа ажыктыг чүүлдү кылып ап болур. Бистиң школаның өөреникчилериниң ада-иелери колхозчулар, албан-хаакчылар. Олар чеди шак ажылдап кааш, школа назыны четпээн база школада өөренип турар бичии уругларын кижизидер талазы-биле улуг ажыктыг чүүлдерни кылып четтигиптер.

Чеди шактыг ажыл хүнүнче шилчээн чорук бистерге, башкыларга база-ла улуг ажык-дузалыг. Мен школада башкылавышаан, Кызылдың башкы училищезиниң үшкү курузунда заочно өөренип турар мен. Чеди шактыг ажыл хүнүнче шилчээн чорук школага башкылап ажылдавышаан, училищени чедиишкинниг доозуп алырынга улуг идиг болур.

Чеди шактыг ажыл хүнүнче шилчээн чорук бистиң Коммунистиг партиявыстың болгаш Совет чазаавыстың совет кижи дугайында кайгамчык улуг сагыш салыышкыны-дыр. Бо улуг сагыш-салыышкынга харыы кылдыр бистер онаашкан ажылывыска улам-на күжениишкинниг ажылдаар бис.

О. НАМЧЫЛАК,
Бии-Хем район, Кара-Хаак эге школаның башкызы.

Чаагай хемчеглер

Делегейде эң-не кыска шактыг ажыл хүнү бистиң социалистиг ынак Төрээн чуртувуста тургустунуп турар. Областың күрүне албан черлериниң, партия, профэвилел, комсомол болгаш өске-даа хөй-ниити организацияларының ажылдакчылары чеди шактыг ажыл хүнүнче 1960 чылдың октябрь 1-ден эгелээш шилчиткен. Бистиң коллективтиң бүгү кежигүннери кызырган шактыг ажыл хүнүнче бөгүн улуг өөрүшкү-биле болгаш чоргаарланыышкын-биле шилчээн.

Совет кижилерниң амыдырал-чуртталгазы, ажыл-ижи улам-на каас-чараш, өөрүшкүлүг болзун дээш партия болгаш чазактың ап чорудуп турар чаагай хемчеглери бистерни күш-ажылчы чогаадыкчы чаа-чаа чедиишкиннерже сорук кирип турар. Коммунистиг партиявыстың, Совет чазаавыстың чон дугайында ол чаагай сагыш салыышкынынга харыы кылдыр улам дээре, улам бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаарын хүлээнмишаан, совет кижи дугайында соксаал чок сагыш салыышкыны дээш Төрээн партиямга болгаш чазаамга чүрээмниң ханызындан өөрүп четтириишкинни илергейлеп тур мен.

Г. ДУГЕРЖАА,
областың хөгжүм-шии театрының артизи.

«Тыва кобальт» комбинаттың даг ажылчыны эш С. Дагба кызырган шактыг ажыл хүнүнче областа мурнап шилчээннерниң бирээзи. Хүн бүрү нормазын ол 150—200 хуу күүседип турар.

Чурукта: С. Дагбаның ажылдап турары. Фото В. Лутковтуу.

СОВЕТ КИЖИЛЕРНИҢ ААС-КЕЖИИНГЕ

Делегейде эң-не кыска шактыг ажыл хүнүн болгаш ажыл неделязын бистиң чуртувуска тургузар, ооң күсели-биле совет кижилерниң культурлуг деңнелин улам бедидер, оларның өөрениринге, дыштанырынга, ажы-төлүн кижизидеринге таарымчалыг байдалдарны хандырар чаагай сорулганы Коммунистиг партия болгаш Совет чазак салган. Бүдүрүлге база тудуг черлериниң ажылчыннарын кызырган шактыг ажыл хүнүнче болгаш күш-ажыл төлевириниң чаа байдалдарынче шилчидер талазы-биле бистиң областың профэвилел организациялары элээн хемчеглерни ап чоруткан.

Областың шахтёрлары геологтары, тудугжулары, бүдүрүлгелериниң ажылчыннары, автомобиль транспортунуң ажылдакчылары кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчээш ажылдап турар. А чеди шактыг ажыл хүнүнче күрүне аппарадының, партия, профэвилел, комсомол болгаш өске-даа хөй-ниити организацияларының ажылдакчылары бөгүнден, октябрь 1-ден эгелээш шилчип турар.

Кызырган шактыг ажыл хүнүнче болгаш күш-ажыл төлевириниң чаа байдалдарынче шилчииринге белеткелдерни областың үлетпүр бүдүрүлге болгаш тудуг черлериниң хөй-нуруузунга эки чоруткан. Кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчиир дугайында айтырыгларны ажылчыннарның болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларның хуралдарынга, бүдүрүлге чөвүлел хуралдарынга тодаргай чугаалажып көрген, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер, продукция бүдүрерин көвүдедир, шынарын экижидер талазы-биле хемчеглерни ажылдап кылган болгаш амыдыралга боттандырып турар.

Совет кижилер дугайында Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың чаагай сагыш салыышкынынга харыы кылдыр областың бүдүрүлге черлериниң ажылчыннары күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улам бедидип, мурнунда 8 шактыг ажыл хүнүнде ажылдап турганынга бодаарга, чеди азы алды шактыг ажыл хүнүнде хөй продукцияны бүдүрүп турар. Маңаа тодаргай чижек кылдыр Элегестиң шахта эргелелиниң, Кызылдың автосептелге, хлеб заводтарының, колбаса фабриказының коллективтериниң дуржулгазын айтып болур. 1960 чылдың сес айларының дургузунда ниити продукция бүдүрер планын шахта эргелелиниң коллективи 111,5 хуу, бараанныг продукцияны — 111,1 хуу күүсеткен, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн планда көрдүнгенинге удур 5,8 хуу бедиткен. Кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчээн байдалдарда шахтаның ажылчыннарының ажыл төлевири 29,5 хуу, инженер-техниктиг ажылдакчыларының — 23,4 хуу бедээн.

Кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчээн сөөлүнде бүдүрүлгени улам дээре организастаар талазы-биле хлеб заводунуң коллективи эки түңнелдерни чедип алган. Ол коллектив бо чылдың сес айларында планын 106,2 хуу күүсеткен, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улам бедиткен. Кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчигиже чедир заводка 118 ажылчыннар турган, а ооң сөөлүнде 113 ажылчыннар ажылдап келген. Ындыг болза-даа, продукция бүдүрериниң хемчээли мурнукузундан чүгле эвээжевээн эвес, харын көвүдээн. Ол ышкаш ажылчыннарның ажыл төлевири база өскен. Чижээ, хлеб быжырыкчыларының кижи бүрүзү мурнунда ай санында 630 рубльди ап турган, а кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчээн сөөлүнде 750 рубльди ап турар апарган. Кызырган шактыг ажыл хүнүнче ажылчыннарны, инженер-техниктиг ажылдакчыларны шилчидеринге белеткел ышкаш чугула хемчегни боттандырарынга заводтуң профэвилел местком (даргазы эш Путинцев) эң идепкейлиг киржип, ажылчыннар ортузунга боттуг ажылдарны кылган.

Автосептелге заводунда профэвилел организациязы коллективти кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчидери-биле чергелештир организастыг болгаш тайылбыр-массалыг ажылдарны ажылчыннарның, инженер-техниктиг ажылдакчыларның ортузунга эки чоруткан. Кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчиишкинни чедиишкинниг чорудар, шилчээн сөөлүнде коллективке организакчы болгаш культура-массалыг ажылдарны күштелдирер талазы-биле боттуг хемчеглерни заводтуң профэвилел комитединиң ап чоруткаанын демдеглээр херек. Кызырган шактыг ажыл хүнүнче база күш-ажыл төлевириниң чаа байдалдарынче ажылчыннарны болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларны шилчидер хемчеглерни Кызылдың дааранылга комбинадының, «Тыва кобальт» руда эргелелиниң коллективтери база чедиишкинниг боттандырганнар.

Ооң-биле чергелештир, чамдык бүдүрүлге черлериниң удуртукчулары, ында профэвилел организациялары ажылчыннарны база инженер-техниктиг ажылдакчыларны кызырган шактыг ажыл хүнүнче болгаш күш-ажыл төлевириниң чаа байдалдарынче шилчидер чугула хемчегге белеткел ажылдарын четпес чорутканын демдеглээр херек. Чижээ, даг экспедициязының төп септелге мастерскаазының начальниги эш Воронцов, профэвилел месткомунуң даргазы эш Глызин ажылчыннарны болгаш албан-хаакчыларны чеди шактыг ажыл хүнүнче шилчидери-биле холбашкан организас-техниктиг болгаш культура-массалыг хемчеглерниң планын безин чогаадып кылбаан турган.

Чамдык сүт заводу, «Тыва даг-дүгү» комбинаттың тудуу ышкаш бүдүрүлге черлеринде ажылчыннарны ажылдың ээлчег графиктери-биле чогуур үезинде таныштырбаан. Ажылчыннарны болгаш албан-хаакчыларны кызырган шактыг ажыл хүнүнче база күш-ажыл төлевириниң чаа байдалдарынче шилчидериниң хуусааларын облпотребсоюзтуң тудуг-монтаж эргелели, даг экспедициязы, суг ажыл-агыйының эргелели сагывайн келген. Ол ышкаш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер, ажылдың байдалдарын экижидер, бүдүрүлге чорудулгаларын улам ыңай механизастаар талазы-биле хемчеглерни чурт үлетпүрүнүң чамдык бүдүрүлгелеринде, «Коммунтудуг» септелге-тудуг эргелелинде, «Тыва даг-дүгү» комбинаттың тудуунда чогуур үезинде боттандырбаан.

Үстүнде айыткан ол четпестерниң түңнелинде чамдык бүдүрүлге база тудуг черлеринде күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү чавыс, ажылчыннарның күш-ажылын четпес организастаан болуп турар. Бүдүрүлге, тудуг черлериниң удуртукчуларының болгаш ында профэвилел организацияларының соңгаарладып болбас чугула сорулгазы чүдел дизе, кызырган шактыг ажыл хүнүнче, күш-ажыл төлевириниң чаа байдалдарынче ажылчыннарны, инженер-техниктиг ажылдакчыларны шилчиткени-биле холбаштыр көрдүнген хемчеглерни чедиишкинниг боттандырарында, чамдык бүдүрүлгелерде нормалар күүсеттинмейн турарының чылдагааннарын тодаргайлааш, чогуур хемчээн алырында болуп турар. Кызырган шактыг ажыл хүнүнче ажылчыннарны болгаш албан-хаакчыларны шилчиткен чорук оларның күш-ажылын дээре организастаарын, ажылчыннарның база албан-хаакчыларның мергежилин бедидерин, оларны сагыш човангыр ёзу-биле өөредирин негеп турар. Ынчангаш, чер-черниң профэвилел организациялары ында партия, комсомол организациялары-биле кады ажылчыннарның мергежилин бедидериниң өөредилгезин организастаар ужурлуг.

Бүгү ажылчыннарны болгаш албан-хаакчыларны кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчидерин доозар хуусаа ам эвээш арткан. Ындыг турбуже, областың көдээ ажыл-агый эргелели (начальниги эш Соколов), тараа продуктуларының область эргелели (эш Деев) белеткел ажылдарын кончуг оожум чорудуп турар. Чижээ, көдээ ажыл-агый эргелелиниң талазы-биле бүдүрүлгелерни кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчидер дугайында 1960 чылдың августа дужаал үндүрген [illegible] банка, чогум боттуг белеткел ажылдарын кылбаан. Кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчиир дугайында тайылбыр-массалыг база организакчы ажылды совхозтарның болгаш септелге-техника станцияларының удуртукчулары, ында профэвилел организациялары кошкак чорудуп турар.

«Күрүне эргелелиниң органнарының төп аппарадының, партия, профэвилел, комсомол болгаш өске-даа хөй-ниити организацияларының ажылдакчыларын чеди шактыг ажыл хүнүнче шилчидер дугайында» СЭКП ТК-ның РСФСР талазы-биле Бюрозунуң, РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш ВЦСПС-тиң 1960 чылдың август 25-те доктаалын күүседир сорулга-биле бистиң областа күрүне аппарадының болгаш хөй-ниити организацияларының ажылдакчыларын 1960 чылдың октябрь 1-ден эгелээш кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчидер дугайында доктаалды СЭКП обкомунуң бюрозу, облкүүском болгаш профэвилелдериниң область чөвүлелиниң президиуму хүлээп алган. Күрүне аппарадының, партия, профэвилел, комсомол болгаш өске-даа хөй-ниити организацияларының ажылдакчыларының анаа хүннерде ажыл шагын эртенгиниң 9 шакта эгелээрин, дүштеки чемнениилге часпарын 1 шактан 2 шакка чедир чорударын, кежээки ажыл шагын 5 шакта доозарын, а дыштаныр болгаш байырлал хүннериниң бүдүүзүнде ажыл хүнүн эртенгиниң 9 шакта эгелээш, дүштеки часпар чокка хүндүскүнүң 3 шакта доозарын сүмелеп турар. Ындыг болза-даа, бо айтырыгны тус-тус албан организация черлериниң ажылының байдалдарын барымдаалап тургаш, шиитпирлээри чугула.

Күрүне аппарадының болгаш хөй-ниити организацияларының ажылдакчыларын кызырган шактыг ажыл хүнүнче бөгүнден эгелээш шилчиткени-биле холбаштыр коллективтерге күш-ажылды улам дээре организастаары, ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидери, масса-политиктиг болгаш культура-массалыг ажылды бедик деңнелге тургузары негеттинип турар.

Т. НОРБУ,
областың профэвилелдер чөвүлелиниң даргазы.

КЫДАТ УЛУС РЕСПУБЛИКАНЫҢ 11 ЧЫЛ ОЮ

Кыдат Улус Республиканың найысылалы Пекин. Улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының Тяньаньмынь шөлде албан кылыр бажыңы. СЭТА-ның фотохроникасы.

Кыдат улустуң национал байырлалы

Октябрь революциязының идеяларынга сорук кирген кыдат улус колониализмге биргилерниң бирээзи болуп чылча согуушкунну берген. Кыдат коммунистер колониализмге, империализмге удур тукту бедик көдүрүп, ол тиилелгелиг тукту 1949 чылда Пекинде Тяньаньмынь шөлге киискидип үндүрген, ынчангаш улус-демократтыг күрүне—Кыдат Улус Республика туруп келген.

Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле кыдат улус социализмни бүзүрелдии-биле тургузуп, бодунуң чуртун бедик деңнелдиг үлетпүрлүг, көдээ ажыл-агыйлыг, эртемниг болгаш культуралыг чурт кылып алыр дээш демисежип турар.

Кыдаттың улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң бирги беш чыл планын (1953—1957 чылдарда) чединишкиннии-биле күүсеткениниң түңнелинде КУР-нуң улус ажыл-агыйының бүгү-ле адырларында социалистиг чаартылгалар колдуунда доозулган. Мону холбаштыр КУР-нуң социал-экономика тургузуу үндезини-биле өскерилген: бүдүрүлгениң чепсек-херекселинге хуу капиталистиг өнчү тергиидеп турганының орнунга бүдүрүлгениң чепсек-херекселинге бүгү улустуң социалистиг өнчүзү туруп келген. А быдаргай бараан ажыл-агыйлыг көдээ ажыл-агыйны кооперативтерниң коллективтиг өнчүзү солупкан.

1957 чылда социалистиг болгаш чартык социалистиг ажыл-агыйлар хевирлериниң нийти деңзизи чурттуң бүгү-ле экономиказынга 98 хире хуу болган.

КУР-нуң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң бирги беш чыл планын күүсеткениниң түңнелинде чуртту социалистиг ёзу-биле индустриализастаарының баштайгы үндезин дөжээ салдынган. Көдээде 120 миллион ажыг тараачын өрегелер, тодаргайлаарга Кыдаттың тараачын ажыл-агыйларының 99 ажыг хуузу хөгжүлдениң социалистиг оруунда кирген. Мынчангаш, хоорайларда болгаш көдээде социалистиг бүдүрүлге харылзаалары тиилээн.

1959 чылда кыдат улус КУР-нуң улус ажыл-агый хөгжүлдезиниң ийиги беш чыл планының 1959—1960 чылдарныын күүсеткен. Ийиги беш чыл планын ёзугаар үлетпүрнүң болгаш көдээ ажыл-агыйның нийти продукциязы 1957 чыл-биле деңнээрге 1962 чылда 75 хууга көвүдээри көрдүнген турган, ынчаарга 1959 чылда ол—94,4 хуу өскен болган. Ол планны ёзугаар үлетпүр продукциязын ийи хире катап өстүрерин көрген, а 1959 чылда ол харын 2,3 катап көвүдээн. Көдээ ажыл-агыйның продукциязының өзүлдезин 35 хуу болур кылдыр планнап турган, а ам ооң өскени 43,8 хуу болган. 1957 чыл-биле деңнээрге, национал орулга 62,9 хуу өскен, а беш чыл-биле планнааны 50 хуу өзер ужурлуг турган.

Кыдаттың экономиказының өзүлдези-биле чергелештир эртем болгаш культура хайныышкынныы-биле хөгжүп турар. 1960 чылда дээди өөредилге черлеринде студентилерниң нийти саны 810 муң кижи четкен, ол болза ийиги беш чыл планын ёзугаар ол санны 1962 чылда 850 муң чедирер дээнинге чоокшулай бергени ол-дур. Янзы-бүрү хевирниң ортумак өөредилге черлериниң өөреникчилериниң саны 12,9 миллион кижи болган, а эге школаларның өөреникчилери—90 миллион кижи. Эртем-шинчилел организацияларының саны дыка көвүдээн. Ажылчы чоннарның амыдыралының деңнели бедип турар.

Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле кыдат улустуң чедип алган чедиишкиннери социалистиг тургузугнуң артык күштүүн тодаргайы-биле көргүзүп, он бир чыл бурунгаар Чөөн чүктүң эң-не хожудаңгай күрүнелериниң бирээзи турган чуртка социалистиг тургузуг улус массаның кайы хире эгээртинмес чогаадыкчы күштерин оттуруп үндүргенин илези-биле көргүзүп турар-дыр.

КУР-да социализм тургузуушкунунга бүгү социалистиг чурттар-биле Кыдаттың кады ажылдажылгазы кончуг улуг ужур-дузалыг. Ол кады ажылдажылганың үндезини болза пролетаржы интернационализмниң, акы-дуңма кады ажылдажылганың болгаш бот-боттарынга дузалашчырының принциптери, бот-боттарынга акы-дуңма болгаш ак-сеткилдиг ёзу-биле деткижери болур.

Социалистиг лагерьниң чурттарының кады ажылдажылгазынга совет-кыдат найырал төлептиг салыышкынны кылып турарын демдеглээр херек. 1959 чылда Пекинге Н. С. Хрущевтуң чугаалааны болза: «Совет улус кыдат улусту бодунуң акы-дуңмазы, өңнүү болгаш эвилелчизи кылдыр көрүп турар. Бистиң улустарывыстың найыралы социализмниң тиилелгези дээш, бүгү делегейге тайбың дээш кады демиселге быжыккан. Совет улус, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы моон соңгаар-даа ол найыралды улам ынай быжыглаар, бүгү социалистиг лагерьниң чаңгыс эвин болгаш сырый каттыышканын улам быжыглаар дээш бүгү-ле эргежок чугула чүүлдерни кылыр».

Кыдат өңнүктерниң бо улуг байырлалын демдеглеп тура Н. С. Хрущевтуң дараазында сөстерин база сактып көрбес аргажок-тур:

«Бистиң улустарывыс төнмес батпас күжү бүрүн болу берген делгем болгаш чырык оруктта үнүп келген. Капиталистиг кулданыышкынның кинчизин бодундан ап октапкан миллиард кижилерниң күш четпези ындыг сорулга чок. Бистиң нийти херээвистиң шынныынга сиңникен, чаңгыс аай чыскаалда сырыйы-биле ханы бүзүрел-биле каттыжып алган бодувустуң эчис сорулгавысче бар чыдар бис. Марксизм-ленинизмниң өшпес чырыы-биле чырыттынган ол чаңгыс эп болза бистиң карак огу дег камгалаарывыс өндүр улуг чаалап алыышкынывыс болур».

ЛАОС ПАТРИОТТАРНЫҢ ТИИЛЕЛГЕЗИ

ПАРИЖ. (СЭТА). Чоокта чаа Патет-Лаонуң шериглери Лаостуң соңгу-чөөн талазында можунуң кол хоорайы—Сам-Неаны ээлеп алган. Франс Пресс агентилелиниң корреспондентизиниң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, америк империалистерге деткиткен генерал Фуми Носаванның шериглери хоорайдан дезип үнген.

КНО-НУҢ «ТИБЕТ ДУГАЙЫНДА АЙТЫРЫГ» ДЭЭР ЧҮВЕНИ ЧУГААЛАЖЫП КӨӨР ЭРГЕЗИ ЧОК

ПЕКИН. (СЭТА). Синьхуа агентилелдиң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, Тибет автономнуг районну тургузар талазы-биле белеткел комитединиң даргазының хүлээлгезин күүседип турар Панчен-Эртни АКШ-тың ыйыышкыны-биле «Тибет дугайында» айтырыг дээр чүвени КНО-нуң Кол Ассамблеязының хүн чурумунга киирген шиитпирлиг буруу шапкан. Бо болза тибет улусту дорамчылаан чорук болур-дур, ынчангаш шиитпирлиг удурланыышкынны медеглеп тур бис деп Панчен-Эртни чугаалаан.

Тибет болза Кыдаттың чардынмас кезии болуп келген болгаш болуп артар-даа деп Панчен-Эртни демдеглээн. Тибетке хамааржыр бүгү-ле чүүлдер — ол дээрге, Кыдаттың шуут иштики херээ-дир, ону кым-даа холгаарлаар эргези чок. Бот эргелиг күрүнелерниң иштики херектеринге хамаарышкан айтырыгларны КНО-нуң Кол Ассамблеязының чугаалажып көөр кандыг-даа эргези чок деп ол медеглээн.

Японияның Компартиязының салдарының өзүлдези

ТОКИО. (СЭТА). «Айыыл чок чоруктуң япон-америк керээзинге» удур тайбың, хамаарышпас чорук дээш япон коммунистерниң чайгылыш чок демиселин чурттуң ажылчы чоннары калбаа-биле деткип турар. Чурттуң хөй-нийти болгаш политиктиг амыдыралынга коммунистерниң алдарының дыка өскенин ам бо үеде ЯКП-ниң чер-чер организацияларының эрттирип турары конференцияларынга демдеглеп турар. «Акахата» солуннуң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, Каттышкан Штаттар-биле шериг эвилелинге удур улусчу демиселдиң көстүп көрбээн улуг көдүрлүүшкүнү-биле демдеглеттинген сөөлгү чылдың дургузунда коммунистиг партияның саны соксаал чокка өскен. Сиг, Хиросима, Исикава болгаш өске-даа черлерде партия кежигүннериниң саны ийи катап ажыг көвүдээн. Ниигата, Котиде, Кокайдо ортулукта болгаш өске-даа черлерде бүдүрүлгелерге партияның чаа үүрлери тургустунган. Ылаңгыя ам чуртта соңгулда мурнунуң калбак кампаниязы эгелээн үеде партия кежигүннериниң санының иледе өзүлдези көстүп турар.

Коммунистиг партия парламентиниң адакы палатазының депутаттарынга 118 кандидаттарны депшидип үндүрген. Хөй-хөй районнарда коммунистиг кандидаттарга дузалаарының нийтилелдери тургустунуп, ажылчыннар, тараачыннар, хөй-нийтиниң болгаш культураның ажылдакчылары ол нийтилелдерде кирип турар. Коммунистиг партия ам болур соңгулдаларга 3 миллион бадылаашкыннарны чыып алырын бодап турар.

Коммунистиг партияның төп органы «Акахата» солуннуң тиражы база көвүдээн.

Лаостуң херектеринге Таиландының холгаарлаашкыны

ПАРИЖ. (СЭТА). Франс Пресс агентилелиниң корреспондентизиниң Вьентьяндан дыңнадып турарын ёзугаар алырга, чоокта чаа болган парлалга конференциязынга Лаостуң премьер-министри Суванна Фума болза Лаостуң иштики херектеринге Таиландының холгаарлаашкыны мырыңай тодаргай болуп турар деп айыткан. Чоокта чаа Меконг хемниң Таиланд талазында эриинден Вьентьян биле Паксоннуң аразында турар Намло хемде көвүрүгнү боолаан болгаш үрегдээн. «Ол боолаашкынны таиланд шериглерниң азы Таиландыда турар сүлчээчи генерал Фуми Носаванның кижилериниң кылганы хамаарылга чокка дөмейле холгаарлаашкынның тодаргай үлгедии-дир» деп премьер чугаалаан.

Моон-биле холбаштыр Таиландының элчин черинге Лаос удурланыышкынны медеглээрин бодап турар деп, Суванна Фума айыткан.

КНО-НУҢ КОЛ АССАМБЛЕЯЗЫНЫҢ XV СЕССИЯЗЫНДА

Румын төлээлерниң баштыңы Г. Георгиу-Дежтиң чугаазы

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). КНО-нуң Кол Ассамблеязының XV сессиязының дараазында хуралынга румын төлээлерниң баштыңы Г. Георгиу-Деж санал берген деп мурнунда дыңнаткан болгай. Сессияның ажылының эң эгезинден бээр Каттышкан Нациялар Организациязының Кол Ассамблеязының ажылы бүгү делегейге ханы сонуургалдыг болдурган деп Георгиу-Деж чугаалаан. Сессия улустар аразында харылзааларның амыдыралчы эң чугула айтырыгларын, хамыктың мурнунда колониалдыг системаны узуткаарының база чепсегленишкинни бүгү-нити болгаш бүрүн дүжүрериниң программазын боттандырарының дугайында айтырыгны чугаалажып көөр ужурлуг, ол айтырыгларның шиитпирлеттинер чоруу амгы бүгү кижи төрелгетенниң хөгжүлдезинге ханы салдарны чедирер. Кижи төрелгетенниң салым-чолу дээш, тайбынның база улустар аразында чаагай сеткил-биле кайы-кайызын билчир чоруктуң перспективазы дээш харыысалганы бедии-биле бодаар чоруктуң сагыш сеткили-биле сиңниккен күрүнелерниң болгаш чазактарның хөй-хөй баштыңнарының сессияның ажылынга киржилгези чугула үе болуп турар. Бо угланыышкынга Совет чазактың баштыңының баш бурунгаар кылган үнелиг инициативазын күчүлүг-биле чүүлдүгзүнүп көрген.

Чоокта чаа хамаарышпас чорукту чаалап алган болгаш КНО-га хүлээп алган чаа африк күрүнелерге база Кипр Республикага Г. Георгиу-Деж байыр чедирген. Уставты сагыыры КНО-га амыдыралчы чугула негелде болур. Ынчалза-даа Кыдаттың эргелерин хүлээп көөр болгаш Моол Арат Республиканы КНО-га хүлээп алыр дугайында айтырыгга АКШ-тың чазаа болгаш ооң эвилелчилери болза Уставка дүүшпес кордалдарны болгаш эрге-ажыктарны удуртулга болдуруп турар деп, ол чугаалаан. Кыдат улустуң КНО-да дүрүм ёзугаар олудун ээлээрин аңаа шаптыктап турар үргүлчүнүң моондактары ол организацияның ат-алдарынга болгаш дээштиинге улуг согугну таварыштырып турар.

Чепсегленишкинни бүгү-нити болгаш бүрүн дүжүрер дугайында Совет Эвилелиниң саналдары болза, дайыннар кезээде эрткен үениң болуп чайлаан турар, а хойжудаңгай чорук, элегдел-түрегдел болгаш аш-чут кезээде узуткаттынган турар, чурттарның болгаш улустарның аразынга тайбың харылзаалар, чаагай үре-түңнелдиг кады ажылдажылганың харылзаалары болгаш найырал чечектелген турар делегейни кижилер тургузар төлээде, бистиң бөмбүрзектиң курлавырларын болгаш боттарының энергиязын бүрүнү-биле ажыглап шыдаан турар чаа үени кижи төрелгетенниң хөгжүлдезинге ажыдар талазы-биле кижи төрелгетенниң чаагай чүткүлдеринге дүгжүп турар деп Г. Георгиу-Деж үргүлчүлеп чугаалаан.

Барыын талакы чурттарның таарымча чок туружунуң түңнелинде чугаалажыышкыннарның мунгаш байдалга таварышканындан уштунуп үнер арганы тып болур болгаш тывар-даа ужурлуг деп санап турар бис дээрзин Г. Георгиу-Деж айыткан.

Бо сессияга Совет чазактың баштыңы Н. С. Хрущевтуң кииргени, чепсегленишкинни бүгү-нити болгаш бүрүн дүжүрер дугайында керээниң кол чүүлдери айтырыгны тодаргай, боттуг көөрүнче шынгыы үндезинни тургузуп, мунгаш байдалдан уштунуп үнер арганы Кол Ассамблеяга берип турар-дыр.

Румын төлээлерниң баштыңының демдеглээни болза, совет документ—«Чепсегленишкинни бүгү-нити болгаш бүрүн дүжүрер дугайында керээниң кол чүүлдери»—бо сессияга чепсегленишкинни дүжүрер дугайында айтырыгны үре-түңнелдиг болгаш боттуг кылдыр чугаалажып көөрүнге шынгыы үндезинни Кол Ассамблеяга бээр деп румын төлээлер санап турар болгаш ол чорук чепсегленишкинни дүжүрериниң херээн бурунгаарладыр сорулга-биле чогуур шиитпирлерни хүлээп алырынга дузалаар дээрзинге идегелин илергейлеп турар.

Оон ынай Г. Георгиу-Деж кошкак хөгжүлделиг чурттарга дузаламчы көргүзер дугайында айтырыгны чугаалаан.

Азияның, Африканың болгаш Латин Американың хөй-хөй чурттарының экономика, социал болгаш культура талазы-биле аар-берге хожудаңгай чоруу—ол дээрге империалистиг тергиилелдиң, монополияларның кара-туразында ажылының, ол чурттарга үр үеде чүктээшкин болуп келген колониалдыг кулданыгның ёзу-чурумунуң түңнели-дир деп ол чугаалаан.

Чепсегленишкинни дүжүргениниң түңнелинде хосталы бээр аажок хөй курлавырларны Азияның, Африканың болгаш Латин Американың кошкак хөгжүлделиг чурттарының үлетпүрүн хөгжүдеринге, оларның көдээ ажыл-агыйын чаартырынга болгаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин көвүдедиринге, чоннуң амыдырал байдалдарын экижидеринге, улус өөредилгезин болгаш кадык камгалалын калбартырынга деткимче кылдыр тускайлап үндүрүп бергеш, ол аар-берге байдалды чайладып болур. Ол дузаламчыны кандыг-даа политиктиг негеделер болгаш иштики херектерге холгаарлаашкын чокка, ол чурттарның экономиктиг болгаш политиктиг хамаарышпас чоруун херек кырынга быжыглаан турар кылдыр көргүзер ужурлуг.

КНО-нуң сорулгаларының боттаныышкыны болза хосталгаже болгаш хамаарышпас чорукче бүгү улустарның чүткүлдериниң боттаныышкыны-биле, колониалисчи ёзу-чурумнарны туюлунга чедир узуткаары-биле холбашкан дээрзин Г. Георгиу-Деж көргүскен.

Бо четкерлиг, каргыштыг системаны туюлунга чедир доп-дораан узуткаары дээш румын улус саналдап турар деп ол айыткан.

Колония чурттарга болгаш улустарга хосталганы болгаш хамаарышпас чорукту тыпсыр дугайында ССРЭ-ниң бо сессияга чугаалаштырып көргүзери-биле киирген декларациязынга Румын Улус Республиканың чазаа байыр чедирип, ону деткип турар.

Тайбынны камгалаар болгаш быжыглаар сорулга-биле тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынның принциптерин амыдыралга боттандырары, күрүнелер аразынга бүгү талалыг кады ажылдажылганың харылзааларын хөгжүдери—Каттышкан Нациялар Организациязының туруп турарының бүгү утка-бодалы-даа ында болур деп румын төлээлерниң удуртукчузу чугаалаан.

Делегейде кым-бир кижилерниң соок дайынның база чепсегленишкинни эндере бүдүрериниң угланыышкынындан ойталавайн турарын демдеглээш, Г. Георгиу-Дежтиң медеглээни болза: Соңгу Атлантика эвилелинде бактаап турар күрүнелерниң деткимчези-биле Барыын Германияның, дайынзырактарының дүрген чепсегленип турарын өске-даа тайбыңга ынакшылдыг улустар-биле кады дүрүм ёзугаар дүвүреэзин-биле хайгаарап көрүп турар бис. Делегейниң ийиги дайынының артыышкыннарын узуткаар болгаш Германия-биле тайбынның керээзин чарар дугайында Совет Эвилелиниң болгаш Герман Демократтыг Республиканың саналдарын амыдыралга боттандырарын тайбынның эрге-ажыктары шыңгыы негеп турар.

«Европада янзы-бүрү социал-политика системалыг күрүнелерниң аразынга чаагай сеткилдиң кожа-хелбээ харылзааларын экижидер сорулга-биле регионалдыг план дугайында хемчеглер» деп айтырыгны Кол Ассамблеяның бо сессиязының чугаалажыр айтырыынга киирерин румын чазактың өмүнээзинден Г. Георгиу-Деж саналдаан.

Балкан районну атомнуг чепсектен, ракеталыг шөлдерден болгаш даштыкы шериг баазаларындан хостуг, тайбыңның зоназы болдурар саналды оратор катаптаан. «Греци чазак-даа база ол ышкаш чаа турци чазак-даа ук районга улустарның кады ажылдажылгазын болгаш кайы-кайызын билчир чорукту хөгжүдер дугайында, оларның айыыл чок турар чоруун быжыглаар дугайында бистиң саналывысты таарымчалыг үткуп алыр дээрзинге идегеливисти илергейлеп турар бис» деп ол чугаалаан.

«Аныяктарны тайбынның, улустарның кайы-кайызын билчир болгаш кайы-кайызын хүндүлежир чоруктуң ёзузунга кижизидер талазы-биле хемчеглер» деп айтырыгны бо сессияның чугаалажыр айтырыынга киирерин Румын Улус Республиканың төлээлериниң баштыңы база саналдаан. Бир эвес КНО-нуң Кол Ассамблеязы аныяктарны тайбынның, улустарның билчир болгаш кайы-кайызын хүндүлежир чоруктуң ёзузунга кижизидери-биле холбашкан айтырыгларга улуг кичээнгейни көрүндүрер кылдыр чазактарга болгаш тускайжыткан организацияларга сүмени киирер болза, бо угланыышкын талазы-биле улустар аразының дуржулгазын ажылдап кылыр херекке инициативаны бодунга алыр болза, тайбынның херээнге Кол Ассамблея боттуг салыышкынны киирер ийик деп Г. Георгиу-Деж медеглээн.

КНО-ну экижидер болгаш сайзырангайжыдар талазы-биле румын төлээлерниң туружун Г. Георгиу-Деж тайылбырлаан.

КНО-нуң күүсекчи органын, ылаңгыя чиңгине секретариатты эде тургузаар чорук болза бистиң хүннеривисте делегей амыдыралының идип үндүрүп турар негелдези болур деп ол чугаалаан. КНО-нуң Кол Ассамблеязының хүн чурумунда тургустунган чугула айтырыгларны шиитпирлээринге КНО ёзулуг чепсек болган турар ужурлуг. КНО-нуң чиңгине секретары дээрги Хаммаршельдиниң конго улустуң хосталгазының болгаш хамаарышпас чоруунуң эрге-ажыктарынга дүүштүр Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң шиитпирлерин күүседириниң орнунга, харын колониалдыг күрүнелерниң политиказының херек кырында илередикчизи болуп Конгога хөделдирип турган чоруу ону көргүскен.

Күүсекчи органны чаңгыс кижилден—чиңгине секретарьдан эвес, а бөлүк күрүнелерниң—барыын талакы чурттарның эвилелдеринге хамаарышкан күрүнелерниң, социалистиг күрүнелерниң болгаш нейтралдыг чурттарның үш төлээлекчилеринден тургузар дугайында ССРЭ-ниң саналы бо айтырыгны шиитпирлээр арганы берип турар деп Г. Георгиу-Деж медеглээн.

Каттышкан Нациялар Организациязының турар чери Нью-Йорк болуп турарының чылдагаанында КНО-нуң таарымчалыг ажыл-чорудулгазын чорударынга эптиг эвес болуп турар дээр дугайында маңаа санал берген хөй төлээлерниң бодалынга румын төлээлер каттыжып турар.

КНО-нуң турар черин төлээлерниң болгаш хөй-нийти организацияларының таарымчалыг ажыл-чорудулгазын хандырып шыдаар өске чуртче көжүрер дугайында чугаалажып көөр болза чогуур деп бодалды чөптүг деп румын төлээлер санап турар.

Чепсегленишкинни дүжүрериниң айтырыын мунгаш байдалдан уштуп үндүрер, чепсегленишкинни бүгү-нити болгаш бүрүн дүжүрерин боттандырар, кижи төрелгетенниң чаагай күзелдерин амыдыралга боттандырар—дайыннар турбас тайбыңны чедип алыр дээш Кол Ассамблея шын орукче кирер, колониалисчи системаны туюлунга чедир узуткаары дээш Кол Ассамблея саналдап, колониалисчи тергиилелдиң адаанда ам-даа муңгагдап чыдар улустарга хосталгаже болгаш кижиниң төлептиг чоруунче орукту ажыдар дээрзинге, Каттышкан Нациялар Организациязы тайбынны база улустар аразының айыыл чок чоруун камгалаарының ёзулуг ажыктыг чепсээ болган турар дээрзинге идегелин РУР-нуң төлээлериниң баштыңы илереткен.

Кубаның Премьер-министри Ф. Кастронуң чугаазы

Кубаның премьер-министри Фидель Кастрога сөс берген. Төлээлерниң хөй кезииниң диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле ужурашкан куба революцияның маадыры индирже үне берген. Куба улустуң бодунуң хамаарышпас чоруу дээш эрес-маадырлыг демиселин боой тударын бодааннар чүгле адыш часкавайн олурганнар.

Бүгү делегейни сонуургадып турар айтырыгларже боттарының сагыш салып турарын моон мурнундагы ораторлар Ассамблеяның индиринге илереткеннер деп куба төлээлерниң баштыңы демдеглээн. Бистер база-ла ол айтырыгларже, хамыктың мурнунда Кубаның үр үеде чедип албайн келгени тайбыңны камгалаарының айтырыынче база-ла сагыш салып турар бис. Каттышкан Штаттарның чазааның дорт киржилгези-биле Кубага удур калбарткан хоралакчы кампанияга холбаштыр чүве чугаалааш, Кастро болза куба төлээлерге шыдажыр аргажок байдалды тургускан, америк эрге-чагыргалар айыыл чок чоруктуң хемчеглери чүве деп алгаш, куба улустуң төлээлекчилериниң ат-алдарын куду базарын оралдажып турган деп медеглээн.

Кубаның төлээлеринге удур америк эрге-чагыргаларның болгаш Каттышкан Штаттарның парлалгазының чорудуп турган хоп-мегечи болгаш нүгүлдээшкинниг кампаниязының дугайын чугаалааш, Кастронуң медеглээни: бир эвес бистер оларның ынчаар бижип турганы ышкаш ындыг кижилер болган болзувусса, ынчан империалистер боттарының оралдажып турганы ышкаш бистерни садып алыр идегелин оскунмастар ийик, ынчаарга бистерни садып ап-даа шыдавас.

Ооң соонда Кастро куба улустуң улусчу-хосталгалыг демиселин төөгүлеп чугаалаан. Эрткен чүс чылдарның төнчүзүнде 30 чылдарның дургузунда кубачылар испан колониалдыг тергиидээшкинге удур демисежип турган.

Эрткен чүс чылдың төнчүзүнде куба болза, черже кээп дүжеринге белен бышкан яблоко апарган турган деп америк президент Джон Адамстың чугаалаанын Кастро чугаалаан. Ынчангаш яблоко шынап-ла кээп дүжер ортта, куба улус испан колонизаторларның кулданыышкынын ап октапкан болгаш олче Каттышкан Штаттарның холдары харбаңнайнып чедип келген. Ол чуртту шериг күжү-биле эжелеп алган. Каттышкан Штаттар Кубаның политиктиг херектеринге холгаарлаар эргени алган, а бистиң чуртувустуң бүдүн-бүдүн районнары шериг баазаларын болгаш складтарын тургузары-биле аңаа хөлезилеттинген турган. Америк монополиялар Кубаның эң дээре черлерин, ооң бойдус байлактарын, садыын боттарының холдарынга тудуп алганнар. Ынчаарга конституцияны ук чурт Каттышкан Штаттардан долу хамаарылгалыг болур кылдыр ынчаар өскерткен турган. Бистиң чуртувус испан колония турганындан соңгу-америк колония болуп хуулган.

Ынчангаш Куба болза бодунуң политиказын чорударда Каттышкан Штаттарның элчин чериниң айтыышкыннарын барымдаалаар ужурлуг турган. Ам кандыг-даа элчин чери бистерге боттарының айтыышкыннарын бербес апарганы-биле чоргаарланып турар бис деп, Кастро адыш часкаашкыны болуп турда чугаалаан. Бистиң улузувус боттары чуртун башкарып турар. Кубаның улузу долузу-биле хамаарылга чок чорукту чедип алыр дээш демиселди чорудар ужурлуг турган деп ол уламчылаан. Ол хамаарышпас чорук чеди чылдың ханныг тулчуушкуннарының соонда чедип алдынган. Бисти чогум кандыг күштер мөлчүп турганын бистерниң акы-дуңмаларывыс—латин-америк республикалар билир, ону тайылбырлааш канчаар деп Кастро медеглээн.

Монополияларга бараан болукчузу чазактың Кубаны чагырып турганы бүгүдеге билдингир болгай. Улустуң кандыг-даа негелделерин тооп көрбес, тараачыннарның шимчээшкинин базар, улустуң чүткүлүн болгаш күзелин таптай базар дээш ол чазакты тургускан. Чогум-на шак ооң ужурундан ол чазактың күжү эрге-чагыргага үр ызырнып келген. Кубаның экономиказы Каттышкан Штаттарга долузу-биле чагырткан турган, ынчангаш ол чорук айыылдыг үржүктарга чедирген. Бир эвес депрессия Каттышкан Штаттарга үе-үеде тергиидеп турган болза, ындыг чорук Кубага соксаал чокка, үргүлчү болур турган. Чурттакчы чоннуң чартык кезии электриниг чырыткы деп чүл дээрзин билбес турган. 6 миллион чурттакчы чоннуң 3,5 миллиону ирик-чемдик казанактарга аргастанып чурттап турган, ол хирезинде оларның хөлезизи ажыл төлевириниң үштүң бир хуузу турган болгай. Кастронуң уламчылааны болза, чурттакчы чоннуң 30 хуузу бижик билбес, көдээ аныяктарның 70 хуузу школага өөренмейн турганнар, чүге дээрге башкылар чок турган. Чуртка 100 муң кижи өкпези аарыг деп санаттынып турган.

Бүгү чурт америк монополияларга чагыртып турганын Кастро демдеглээн. Банкылар, даштыкы садыг, нефть болгаш чигир үлетпүрү база тарылга шөлүнүң хөй нуруузу америк капиталдың холунга турган. Чоннуң 0,5 хуузу чурттуң экономиктиг амыдыралының 47 хуузун контрольдап турган. Ол хире канчаар-даа аажок хөй санныг ажыл чок кижилерлиг хензиниг ортулук болза Каттышкан Штаттарга байлакшылды мөөңнээр үндезиннерниң бирээзи болуп турган деп Кастро уламчылаан. Ынчангаш, дээргилер, бистиң турган байдалывыс ындыг-дыр, ынчалза-даа ол кымны-даа кайгатпас ужурлуг. Бистиң чуртувустуң байдалы—Латин Американың өске-даа чурттарынга кончуг дөмей, харын рентген чуруу ышкаш дөмей болуп турар. Кубага турган байдал Каттышкан Штаттарның монополияларының каржы-дошкун үлгедиишкиннериниң түңнели болган.

Улустуң чазаа эрге-чагырганы алганының соонда хамыктың мурнунда иштики экономиктиг айтырыгларны шиитпирлээринче кирипкен. Ынчан бистерге даштыкы политиканы чорударынга шак эвээш турган. Бистер Каттышкан Штаттарның баштайгы хоралакчы үлгедиишкиннерин пат-ла кайгап турган бис. Чүс-чүс муң кижилерни өлүрген Батистаның ёзу-чурумунуң үезинде суд-таашкынны болгаш шаажылаашкынны кылып турган өлүрүкчү дээрбечилерге болгаш дайзыннарга америк чазак бодунуң эжиктерин бар-ла шаа-биле ажыдып берген.

Ол чорук болза Каттышкан Штаттарның бүгү-ле политиказының база бир чамдыызы болганын ам билир бис. Кулданыкчы Батистаның чазаа Каттышкан Штаттарның калбак дузаламчызын ап турган ужурундан эрге-чагыргага ызырнып турган-дыр. Батиста болза АКШ-тан куяктыг машиналарны, чепсектерни ап, бодунуң шериинниң командылакчыларын Каттышкан Штаттарның шериг өөредилге черлеринге өөредип ап турган. АКШ-тың албан дужаалдыг кижилериниң төлээлекчилериниң чылдак кагарынга ынак чүүлү—Барыын талакы делегейни кады камгалаарының дугайында керээ деп

(Төнчүзү 4-кү арында).

КНО-НУҢ КОЛ АССАМБЛЕЯЗЫНЫҢ XV СЕССИЯЗЫНДА

Ф. Кастронуң чугаазының төнчүзү

адаар чүүлдү боттарының хамаарышпас чоруу дээш демисежип турар улустарның килеңниден америк монополияларны камгалаарының кереэзи деп адап болур турган.

Чоннуң байдалын чиигедири-биле Кубаның чазааның ап чоруткан хемчеглерин премьер-министр бирден-бирээ чокка санап чугаалаан. Улус чон кудумчуларга үнүп кээп, өөрүп турган. Ынчалза-даа ол чорук америк монополияларны өөртпейн турган деп Кастро медеглээн. Бистерни коммунистер деп адап эгелей бергеннер, бистерни кызыл будук-биле будааннар, чүге дээрге монополияларга удурланып турган бис. Ынчангаш бистер ол-ла хемчеглерниң аразындан бир хоойлуну—аграр реформазын хүлээп алган бис. Ол ындыг хоойлу амдызында чок чурттарга кажан-бир шагда ,ыявыла хүлээп алдынар ужурлуг. Ол реформа экономиканы хөгжүдеринге эргежок чугула чүүл болур. 200 муң тараачыннар чер чок, ногаа тарыыр арга чок турганнар. А ам ындыг чедимес чорукту эчизинге чедир узуткаан.

Кастронуң уламчылааны болза, америк монополияларның холдарынга чүгле чер турбаан. Рудниктер, бистиң чурттуң бүгү-ле бойдус курлавырлары оларга хамааржып турган. Монополиялар ол курлавырларны төтчеглеп турган, кажан-даа туруп көрбээн кончааларны ап турдулар. Америк монополияларның мөлчүгделиниң соонда кубачыларга чүү артканыл? Үнүш үнмес чер, төтчеглеп каапкан черлер-дир. Ынчангаш революсчу чазак ол байдалды экижидер дээш хоойлу үндүрген. Ону ёзугаар бистиң даг-рудалыг курлавырларывысты ажыглап ап турган даштыкы компаниялар Кубаның чазаанга боттарының кончаазынын 25 хуузун төлээр ужурлуг турган.

Ооң-биле Каттышкан Штаттарның эрге-ажыктарынга салдар чедиртинген деп Кастро чугаалаан. Ынчангаш АКШ-тың чазаа, шыны-биле чугаалаарга, америк монополиялар ындыг чорук-биле эптежип олурар аргажок апарган. Куба улуска удур буруудадылганы кылып эгелээннер. Оларның сорулгазы революцияны узуткаары болуп турган. Совет Эвилели-биле Куба дипломаттыг болгаш садыг харылзааларын тургузарының мурнунда-ла америк парлалга АКШ-тың кызыгаарларындан 90 миль черде кызылдарның айыылы тургустунуп келген деп чулчуруп эгелээнин Кастро айыткан.

Бистерни агартынар боорлар деп олар бодааннар. Бистер боттарывыстың эргелеривисти камгалаарда чаңгыс эптиг бис деп Кастро медеглээрге, төлээлерниң хөй кезии диңмиттиг адыш часкааннар.

Каттышкан Штаттарның Кубаны канчаар кызап, Кубаның чигирин садып алыр хемчээлин кызырып турарын Кастро допчузу-биле чугаалаан. Бо таварылганы алыр болза Каттышкан Штаттар Кубаны бодунуң колониязы ышкаш кылдыр көрүп турар. Колония болза ооң экономиказын удуртуп турар метрополиядан хамааржыр чүве болгай деп ол чугаалаан. Бир эвес колония бодунуң эрге-ажыктарын камгалаарының хемчеглерин ала бээр болза, метрополия ынчан колонияны чылча шавар дээш хемчеглер алыр болгай.

Ооң соонда куба төлээлерниң баштыны Каттышкан Штаттарның чорудуп турары контрреволюстуг үүлгедиишкиннерин сойгалап илереткен. Америк самолёттар чигир шөлдериниң кырынче өрт үндүрер бомбаларын октап, Гаванаже дээрбечи ужудуушкуннарны организастап турган деп ол чугаалаан. А ам ол кем-буруу үүлгедиишкиннериниң буруулугларын Каттышкан Штаттарда шөлээн базып турарлар-дыр. Америк төлээлерже көргеш, Кастронуң чугаалааны: америк самолёттарның халдаашкынныг ужудуушкуннарының түңнелинде өлген боттарының уруг-дарыгларының ажынга ыглап турар иелер Кубада бар, ынчангаш олар Каттышкан Штаттарның качыгдалдыг сагыш-сеткил каттыжыышкынын манап олурарлар.

Ол үүлгедиишкиннери дээш америк чазак бодунуң буруузун билинмээн-даа болза, оларны Каттышкан Штаттардан чорудуп турган дээрзи шуут билдингир деп Кастро уламчылаан. Америк чазактың «тайылбырлаашкынын» ол кочулап чугаалааш, «У-2» деп самолёттуң таварышкан чүүлүнге база-ла ындыг тайылбырны бергенин сагындырган. Ынчалза-даа Каттышкан Штаттарның чазаа Кубаның мурнунга буруузун миннир ужурга таварышкан, а Совет Эвилелиниң мурнунга буруузун миннириндeн ол ойталаан болгай.

Ужудуушкуннар доозулган соонда экономиктиг агрессия эгелээн. Кубага аграрлыг реформа бууреашкынны, хоозуралды болдурар деп америк монополистер чугаалап турганнар. Бир эвес ол ындыг болган болза АКШ-тың чазаа чүге экономиктиг агрессияны кылыр ужурга таварышканыл.

Бистер боттарывыстың даштыкы садывысты калбартыр күзелдиг турган бис деп Кастро ооң ыңай уламчылаан. Олче бүгү чурттар чүткүп турар болгай. Бистер Совет Эвилели-биле садыг керээзин чарган бис, ынчангаш ону ёзугаар ССРЭ бистен бир чылда 1 миллион тонна чигирни садып алыр болгаш эргежок чугула санныг бараанарны бистерге бээр ужурлуг. Чамдык кижилер анаа хөөн чок болган. Ол керээни чарарын АКШ-тың күрдепарламентизинден чөпшээредир айтырар ужурлуг турган боор чадавас бис бе? Бистер боттарывысты хостуг, хамаарышпас чурт деп санап турар бис, моон соңгаар кажан-даа ынчаар санаар-даа бис.

Каттышкан Штаттар биске аар согугну таварыштырган. Кубаның чигирин киир садып алырының хемчээлин болдунар-ла шаа-биле кызырар бүрүн эргени президентиге берип турар хоойлуну америк конгресс хүлээп алган. Бистиң чуртувусту күш чок болдурар дээш ону хүлээп алган. Экономиктиг агрессияны хоруп турар дугуржулга барын билир болгай силер, ынчалза-даа АКШ-тың чазаа ол дугуржулганы үрээн.

Бодун камгалаар дээш Куба КНО-га дилег киирген.

Латин-америк күрүнелер-биле Каттышкан Штаттарның харылзааларының төөгүзүн чугаалап тургаш, Кастро болза, АКШ-тың Кубага, Мексикага, Пуэрто-Рикога, Гаитиге болгаш өске-даа чурттарга удур агрессияларының дугайын сагындырган. АКШ-тың агрессчи үүлгедиишкиннериниң түңнелинде Гватемаланың дүрүм ёзугаар чазаа чоокта чаа дүжүртүнген деп ол чугаалаан. Бо залда олуруп турар дыка хөй кижилер ындыг бодалын ажыы-биле илеретпес-даа болза, чүрээниң ханызындан мээң-биле чөпшээрежип олурарлар деп ол чугаалаан.

Америк күрүнелерниң Коста-Рикага болган чөвүлел хуралы АКШ-тың экономиктиг агрессиязындан бисти камгалаар боор деп куба улус кордап турганын Кастро медеглээн. Ынчалза-даа ол организация ынчаар хамаан чок, Совет Эвилелинге удур буруудадыышкынны кылган деп ол чугаалаан. Совет Эвилели Кубаның девискээрлеринче самолёттарын чорудуп турган бе, совет самолёттар куба девискээрни бомбалап турган бе? Ындыг-даа болза куба улусче халдаашкын болу берзе, агрессорга удур ооң демиселинге дузаламчы аазаан дээш, Совет Эвилелин Коста-Рикага буруудадып турган. Дузаламчы аазаары кажандан бээр агрессчи үүлгедиишкин апарган чүвел? Американнар Кубаны бомбалап турган деп Совет Эвилелин канчап буруудадырыл? Совет Эвилели Кубаже халдавайн-даа турган. **(Адыш часкаашкыны).**

Куба улустуң революция соонда канчаар-даа аажок улуг чедиишкиннерин куба төлээлерниң баштыны чуруп көргүскен. Чурттуң хоорайларында 10 муң школаларны тургускан болгаш кедээ школаларның саны ийи катап көвүдээн. Куба болза бижик билбес чорукту узуткаарынга бүгү-ле таарымчалыг байдалдарны хандырып турар баштайгы латин-америк чурт болган деп ол чугаалаан. Ам 100 муң кедээ ажыл-агый ажылчыннары черни алган болгаш быдаргай ажыл-агыйлардан аңгыда улуг-улуг кооперативтер бисте база бар. Бистер шөлдерде эң-не депшилгелиг техниканы ажыглап турар бис. Амгы үеде Куба болза Батистаның ёзу-чурумунуң үезинде турганындан чеди катап хөй тракторларны киирип ап турарывысты чугаалаарга-ла четчири-биле билдингир апаар.

Бистер экономикавысты бут кырынга тургузуп алган бис, ынчангаш ону боттарывыстың курлавырларывысты өскениң холунга бербейн боттандырып турар бис. Америк чазактың экономиктиг чөвүлел хуралды Боготага чыылдырган, үүлгедир деп турган сорулгазын Кастро сойгалап илереткен. Ам бистер чедиишкиннерлиг апаарывыска, америк чазак бир холу-биле бисче сунуп, а бир холу-биле бистерни чылча базарын оралдажып турар. Бо бүгүнү пропаганда кылыр дээш чугаалавайн-дыр мен, ынчангаш мында олуруп турарларны шуптузун Кубага баргаш, бистиң чедиишкиннеривисти боттарының карактары-биле көрүптерин чалап тур бис деп Кастро демдеглээн.

АКШ-тың чазаанга куба чазактың бо чылдың январь 27-де болгаш февраль 23-те чоруткулаан ноталарын сагындырып чугаалааш, Кастронуң айытканы болза: маргылдаалыг айтырыгларны шиитпирлээр төлээде Каттышкан Штаттар-биле чугаалажыышкыннарны эгелээр дээш Кубаның чазаа бодундан хамааржыр бүгү чүүлдерни кылган. АКШ-тың чазаа ындыг чугаалажыышкыннарны кылырындан ойталаан. Хензиние Куба-биле кандыг-бир айтырыглар чугаалажырынга чедир кудулаарын күзевейн турарын ол көргүскен.

Кастронуң уламчылааны болза: Бистиң чуртувуска удур АКШ-тың агрессчи үүлгедиишкиннеринге Кубаның чазаа болгаш улузу киленнеп турар. Америк чазак болза Кубада реаксылыг идегеттерни чазакка удур демиселче ажыы-биле күткүп турарын Кастро сагындырган. Олар Гондураска хамааржып турар Сисна ортулукта күчүлүг радио станциязын туткаш, Кубаже дамчыдылганы кылып турар. Куба улустуң дайзыннары Кубага контрреволюстуг үүлгедиишкиннерни өөскүдерин бүгү-ле аргалар-биле оралдажып турар. Бистиң ортулуувустуң Гуантанамода АКШ-тың шериг-далай баазазының туруп турары ооң-даа артык айыылдыг деп Кубаның премьер-министри уламчылаан. Кубаның девискээринге ол америк шериг баазазының турар чоруу Кубаны америк шериглерниң өөскүдүп болуру ядролуг дайынның айыылынга таварыштырып болур.

Бир эвес Кубаже халдаашкын болу бээр таварылга туруп келзе, ол чааскаан артар болгаш деткимче албас деп америк адмирал Бэрк медеглээн. Бистер 20-ги чүс чылда чурттап турар бис, ам ча-согуннуң орнунга атомнуг бомбаларлыг ракеталарны ажыглап турарын ол адмирал билбес кижи боор бе деп Кастро чугаалаан.

Делегей айтырыглары кыжаныышкыннар болгаш коргудуушкуннар-биле шиитпирлеттинмес деп Кастро уламчылаан. Кубаның тайбыңга ынакшылдыг улузу бодунуң айтырыгларын боду-ла шиитпирлээр. Бистиң улусту атомнуг чепсек-биле-даа коргудар деп оралдажыр болза, кортпас.

Кубада америк баазаның дугайында айтырыгга холбаштыр Кастронуң медеглээни: бистер ондактыг байдалда туруп турар бис. Гуантанамода баазаны куба улустуң чүрээнче шыгаап каан турар. Ону биске күш-биле тургускан болгаш ам Кубаның чазаа улустар аразының эргелерин ёзугаар америк шериг-далай күштери Гуантанамодан үнүп чорузун дээш ол айтырыгны шыңгыызы-биле чугаалажып көрүп турар. **(Үр адыш часкаашкыны).** Гуантанамодан америк шериглерни үндүрерин куба казак негеп келзе, Каттышкан Штаттар улустар аразының эргезинге чагыртпас шаа чок.

Каттышкан Штаттарның политиктиг ажылдакчылары Кубаны тооп көөрүн күзевейн турар. Президентиге кандидат Кеннединиң Кубага удур чугаазын, Монронуң макталдыг доктриназынга чылдагааннап алгаш, ооң Кубага удур интервенцияны организастаарынче херек кырында кыйгырып турганын Кастро шиитпирлии-биле буруудаткан. АКШ-тың президентизинге база бир өске кандидатка—Никсонга сагыш-сеткил каттыжып турар боор бис деп бодай бербенер. Оозу-даа, моозу-даа политика талазы-биле билиг чоктар.

Куба төлээлерниң баштыңының президентиге америк кандидаттарны оларның Кубага удур чүве чугаалааны дээш шыңгыызы-биле шүгүмчүлээни Ассамблеяның даргазы Болэндунуң сеткилинге шуут-ла таарышпаан. Ынчангаш ол ораторну каржызы-биле үзе киргеш, америк кандидаттарның адынга шүгүмчүлел болза соңгулда кампаниязынга холгаарлаашкын болур деп медеглээн. Дарганың ужур-дүрүм чок үзе кириишкини болгаш ораторга шаптыктаар дээн ооң оралдажыышкыны дыка хөй төлээлерниң килеңнээшкинин болдурган.

Ооң дараазында Кастро улустар аразының байдалының айтырыгларынче кирипкен. Кубаның айтырыы болза шаанда хамаарылгалыг турган улустарның боттарының хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш демиселиниң онзаланчак таварылгазы болур деп ол чугаалаан. Ол айтырыг болза Конго дугайында айтырыгга, алжир айтырыгга, Барыын Ириан дугайында айтырыгга дөмей. Кубаның херээ—бүгү-ле колония улустарның херээ.

Боттарының аразынга делегейни үлежип алган империалистиг монополияларның хоозурадыкчы үүлгедиишкиннерин Кубаның премьер-министри килеңнээшкин-биле чугаалаан.

Кастронуң уламчылааны болза: Совет Эвилелинде колониялар чок, өске чурттарга ооң кандыг-даа негелделери чок дээр дугайында медеглел премьер-министр Хрущевтуң чугаазындан бистиң кичээңгейивисти хаара туткан. Бир эвес бүгү-ле чурттар колониялар чок бис, өске чурттарга негелделеривис чок деп база-ла ынчаар медеглеп шыдаар болган чүве болза, кайы хире эки болур ийик деп Кастро чугаалаарга, дыка хөй төлээлер диңмиттиг адыш часкаан.

Империалистерниң дарлалы деп чүл дээрзин бистиң улус кайгамчыктыг эки билир. Империалистер шуптузу кандыг-даа кештиг болур болза шуптузу бир дөмей. Олар шуптузу эвилелчилер болуп турар.

КНО-нуң чепсектиг күштерин тургузарының болгаш чамдык чурттарже хайгааракчыларны чорударының эргежок чугулазының дугайында Эйзенхауэрниң болгаш чиңгине секретарьның медеглелдерин Кастро шүгүмчүлээн. КНО-нуң күштери колонизаторларның эргезинге кирбес дээрзинге улус бүзүревээн шаанда, ындыг саналды хүлээп ап болбас деп ол чугаалаан.

Колониалдыг күрүнелерниң эрге-ажыктарын Конгода камгалап турар КНО-нуң шериглериниң үүлгедиишкиннерин премьер-министр тодаргайы-биле тайылбырлаан. Мобуту ышкаш ындыг идегеттер чүүл-бүрү чурттарда көстүп кээп турар деп ол медеглээн. Мээң чуртумга ындыг «камгалакчыларны» Батиста деп адаар турган, Конгода ону Мобуту дээр. Конго улустуң кара чаңгыс дүрүм ёзугаар төлээлекчизи Лумумбаның чазаа болурун Кастро демдеглээн.

Дараазында Кастро алжир улустуң хамаарышпас чорук дээш демиселиниң дугайын чугаалаан. Алжир—Францияның чамдык кезии деп бадыткаары шуут-ла мугулай чорук-тур—деп ол чугаалаан. Алжир болза Францияның Европага хамааржып турары ышкаш, Африкага ынчаар хамааржып турар.

Куба төлээлерниң баштыны чепсегленишкинни дужүрериниң айтырыынче эгелеп киргеш, чепсегленишкинни бүгү-нити болгаш бүрүн дужүрериниң дугайында совет саналдарны изии-биле деткээн. Совет саналдар билдингир болгаш тодаргайдыр деп ол чугаалаан. Кол Ассамблеяга Эйзенхауэрниң чугаазын ыяк номчаан бис, ынчалза-даа чепсегленишкинни дужүрериниң болгаш колониализмниң айтырыгларының талазы-биле кандыг-даа тодаргай чүүлдү оон тыппаан бис. Америк хамаатылар Эйзенхауэрниң болгаш премьер Хрущевтуң чугааларын номчуп көргеш, оларны деңнээш, шынныг чорук кайызында дээрзин тыварын оралдажыр болза чогуур.

Совет Эвилели чепсегленишкинни бүгү-нити болгаш бүрүн дужүрериниң дугайында эң-не билдингир болгаш тодаргай саналдарны киирген. Хожудаңгай хөгжүлделиг чурттарның улустарының боттарының экономиктиг хөгжүлдезинге, амыдырал деңнелин бедидеринге идегели боттанзын дээш, чепсегленишкинни дужүрерин чедип алыр херек.

Эң чугула айтырыгны—чепсегленишкинни дужүрериниң айтырыын чамдык төлээлерниң ыйыдып турганы ышкаш, комитеттерге эвес, а маңаа—Кол Ассамблеяга чугаалажып көөр херек деп Кастро уламчылаан. Кым чепсегленишкинни дужүрерин дээш туржуп турарыл, кым анаа удур туржуп турарыл, оозун маңаа шуптузу ажыы-биле көргүссүннер.

КНО-га Кыдат Улус Республиканың төлээлекчизин тургузар дугайында айтырыгны шиитпирлээриниң соңгаарладып болбас эргежок чугулазын Кубаның премьер-министри демдеглээн. Бо Ассамблеяга КУР—делегейниң дөрткү кезии төлээлеттинмес болза, маңаа делегей долузу-биле төлээлеттинмес болур деп ол чугаалаан.

КУР-нуң төлээлээшкининиң дугайында айтырыгны чугаалажып көөрүнден Кол Ассамблеяның ойталаан чоруу безин ол делегей организациязының утка-шынарын кудуладырынга чедирип турарын Кастро демдеглээн. Мында АКШ-тың шериг-далай күштериниң дузазы-биле аргастанып турар бөлүкчүгеш төлээлеттинип турар-дыр. Бистер болза шак ындыг шынныг эвес чоруктуң киржикчилери боор шыдавас бис деп куба чазактың баштыны демдеглээн. Кыдаттың КНО-га төлээлеттириишкининиң дугайында айтырыгга удурланып турар америк чагырыкчы бөлүктер делегейде бүгү-ле эң реаксылыг күштерниң эвилелчизи болуп турар.

Олар Совет Эвилелин долгандыр шериг баазаларының системазын хевээр артырар дээш улустарның боттарының эргезинге удур демисежип турар. Олар черниң улуг ээлериниң эвилелчилери болганда чер негээн тараачыннарны анаа көрүп олурбастар. Олар монополияларның талазында болганда, дарлаткан чурттарның эвилелчилери болуп шыдавастар. Ооң-биле кады Кастро Американың депшилгелиг күштериниң куба улуска амгы үеде көргүзүп турар деткимчезин өөрүп четтиришкин-биле демдеглээн. Тараачыннарның боттарының черни ээлээр эргезин, ажылчыннарның боттарының күш-ажылының үре-түңнелдерин ажыглаар эргезин, студентилерниң хөлези чок өөренир эргезин, индейлерниң, негрлерниң чурттуң өске хамаатылары-биле дең эргезин, бүгү чурттарның улустар аразынга хостуг садыгны чорудар эргезин, улустарның долу бот-эргелиг болурун, ажылчыннарның боттарының чепсектиг милициязын тургузар эргезин Кубаның революстуг чазаа чарлап турар деп ол медеглээн. Кубаның революциязының программазы мындыг-дыр деп Кастро чугаалаан.

Куба Республиканың премьер-министриниң дөрт шак ажыг үргүлчүлээн чугаазын улуг кичээңгей-биле дыңнааш, олурушканнар ооң түңнел сөстерин диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле уткаан. Дыка хөй төлээлер туруп келгеш, ораторга баргаш, ооң холун тудуп турганнар.

Ооң-биле сентябрь 26-ның хүндүскү хуралы доозулган.

Каттышкан Араб Республиканың Президентизи Г. Насерниң чугаазы

Каттышкан Араб Республиканың президентизи Гамаль Абдель Насер индир кырынче үнүп турда, диңмиттиг болгаш үр адыш часкаашкыны болган. Улустар аразының дүшкүүрлүг чоруу деңневир чок шыңгыыраан болгаш соок дайын делегейниң ийиги дайынының төнгениниң үезинден бээр көстүп көрбээн бедик деңнелге четкен үеде КНО-нуң Кол Ассамблеязының XV сессиязы ажыттынган деп ол чугаалаан. Ол болза кижи төрелгетенге шыңгыы айыылдыг болуп турар. Ооң ужурундан тайбыңны хандырары дээрге чүгле амыдыралчы эргежок чугула эвес, харын-даа моральдыг албан-хүлээлге болур. КНО-нуң ажылынга бүгү-ле чурттарның болдунар шаа-биле калбак киржилгезиниң эргежок чугулазын КАР-ның төлээлериниң баштыны демдеглээн.

КНО-нуң эжии болза, бо улустар аразының индири улустарның күзел-чүткүлдериниң ёзулуг илередикчизи болзун дээш, кандыг-даа ылгавыр болгаш кызамдаашкын чокка ажык турар ужурлуг. Каттышкан Нацияларның Организациязының эжиктерин Кыдат Улус Республикага ажыдар деп Каттышкан Араб Республиканың күзелин маңаа база катап илередири-биле бо таварылганы ажыглап тур мен деп Насер демдеглээн. Чер бөмбүрзээниң дөрттүң бири чурттакчыларынга ол эжик хаалгыг турар чорукту бистиң улус буруу шаап көрүп турар. Мен бо айтырыгны эң-не шыңгыызы-биле көдүрүп тур мен. КНО-нуң бүгү-ле келир үези, ол ышкаш кижи төрелгетенниң келир үеде тайбың хөгжүлдези амгы үеде шыңгыы шылгалдага таваржып турар деп санап турар ужурумдан мен ону чугаалап тур мен.

Амгы үеде КНО ийи орук белдиринде турар дээрзин демдеглээш, Насер колониализмниң чаа хевирлерин сойгалап илереткен. Ооң чугаалааны болза дөрт чылдарның мурнунда Африка дип колониализмниң төнчүзүнүң херечизи болуп турган, ынчалза-даа ол ам империализмниң чаа хевири-биле таваржып турар-дыр. Суэцке болган агрессия чажыртынышкын чок империализмниң төнчүзү болгаш ооң хөөрү болган. Бо хүн Конгодан арын шып чажыртынып алган империализмни көрүп тур бис. Ол Каттышкан Нацияларның Организациязын бодун безин бодунуң чажыт сорулгаларын чедип алырынга ажыглаарындан чалданмайн турар. Империалистиг күштерде хосталгалыг шимчээшкинге өлүмнүг согугну кылыр шериг бар болгаш ону мөөңнеп шыдаар үениң төнгенин көргүскени-биле Суэцке болуушкуннар Азияда болгаш Африкада хосталгалыг шимчээшкиннерге ужур-дузалыг болган. Агрессияга таварышкан тала боду шериглерлиг болгаш хосталга бүгү делегейде талалакчыларлыг дээрзин Суэц дайыны көргүскен. Египет улус дыка хөй чурттарның деткимчезиниң атызында агрессияны ойтур шаап шыдаан деп демдеглээш, Насерниң чугаалааны: империалистиг чалгыглар бистиң эриктеривистен чайлап чоруткан болгаш аштырыышкынга таварышкан. Ол болза чепсектиг халдаашкынының төнчүзүн көргүскен болгаш ооң соонда империализм бодунуң сорулгаларын чедип алыр дээш чаа-чаа аргаларны тывар ужурга таварышкан. Суэцтиң соонда империализмниң агрессияже чүткүлүнүң болгаш ооң атккаарлаашкынының аразынга чайгылыышкынның үези эгелээн деп Насер чугаалаан.

Империализмниң ол чайгылыышкынныг үези Иракка болган улустуң тура халышкынының үезинде онзагы-биле тодаргай апарган. Ол эрес-дидим улус боттарының чуртун даштыкы салдардан хостаар дээш тура халчып келирге, империализм дембээрээшкин-биле девидевишаан, бодунуң шериглерин болгаш флодун канчаар мөөңнеп турганын көрдүвүс. Ынчалза-даа империализм боттуг чоруктуң өршээл чок барымдааларынга чагырттыр ужурга таварышканын база көрдүвүс. Ол ынчан идегел чогун көргүзүп, океан ындынче чоруткан шериглерин болгаш флодун канчаардаа аайын тыппайн турду. Кажан Конгога бо сөөлгү болуушкуннар хөделип үнүп келгенде Суэцтиң дуржулгазын империализм бодунга ажыглаар дээш, канчаар оралдашканының херечилери болдувус.

Насерниң чугаалааны-биле алырга, Конгода бельги империалистиг күштерниң атккаарлаашкыны болза конго улустуң оорганынче согугну кылыр дээш чүгле кажар арга болган. «Империализм бодунуң эчис сорулгазын чажырар дээш Каттышкан Нациялар Организациязын чаглактанып кежеге кылдыр ажыглаарын оралдажып турары дээрге Конгонуң кырында диргелип келген эң улуг айыыл болгаш биске база-ла кыжанып турар айыыл ол» деп КАР-ның президентизи медеглээн. Ол империалистиг арга ийи койгунну адып: Конгонуң улузун болгаш Каттышкан Нациялар Организациязын ажыглап турар-дыр.

Конгода колонизаторларның чимзенишкиннерин Каттышкан Араб Республиканың төлээлериниң баштыны илереткен. Каттышкан Нациялар Организациязы Конгонуң дүрүм ёзугаар чазаанга чалаттырган. Чүү болганыл ? Конгонуң хамаарышпас чоруу кайдал? Ооң харыызы кандыгыл дээрге, империализм бодунуң бүгү-ле шериглери болгаш чепсектери-биле Конгонуң чамдык районнарында ам-даа туруп турары болур. Национал чаңгыс аай чорук кайдал? Насерниң чугаалааның ёзугаар алырга, империалистерниң деткимчези-биле сандарадыкчы бөлүглениишкин Катангада хостуу-биле үүлгедип чоруп турар үеде дүрүм ёзугаар национал чазак чогуур-биле ажылдаар арга чок болуп турары ооң харыызы болур. «Байдал болза мындыг-дыр, ол ындыг болур дооста айыылдыы-биле доорайтап кел чоруур, оон ыңай эң улуг айыылдыг чорук чүл дизе, бо бүгү Каттышкан Нациялар Организациязының тугу Конгода киискин турар үеде болуп турарында. Ол канчап ынчап барганыл? Ооң харыысалгазы кымдал? Чүгле Конгонуң улузунуң эвес, харын-даа Каттышкан Нациялар Организациязының эрге-ажыы дээш харыылаар ужурлуг айтырыгларывыс болдур».

Ооң соонда Насер Палестинадан дескен арабтарның айтырыынга доктааган.

Алжир улуска удур Францияның чорудуп турары колониалдыг дайынының үргүлчүлеп турарын КАР-ның президентизи шыңгыызы-биле буруу шапкан.

КНО бодунуң Уставын болгаш бодунуң шиитпирлерин утпас болуру кончуг чугула деп ол чугаалаан. Ынчанкас болза бистер КНО-ну хүндүлевес болгаш ону дорамчылаарын бодаар кижилерни шүгүмчүлээр ийик бис. Ындыг чоруктуң эң-не тодаргай чижээ болза Алжирге хамаарыштыр Францияның политиказы болур. Алжирниң революстуг чазааның алжир улустуң тура-соруун илереткен бүгү-ле күжениишкиннери кылдынып турда-ла тайбың ёзу-биле шиитпирлээринге ажыктыг түңнелдер чедип алдынмаан. Бо талазы-биле тайбың чугаалажыышкыннар кылырының бүгү-ле оралдажыышкыннарын үзүп турар француз чазак буруулуг.

КНО бодунуң хүлээлгезин күүселдир ужурлуг деп Насер медеглээн. КНО-нуң хайгааралының болгаш камгалалының адаа-биле эрттирген нити соңгулдага үндезилээш, бот-баш-миннириниң эргезин алжир улуска бээрин негээр болзувусса, ол эмин эрттир улуг негелде болур деп бодавайн-дыр мен.

Насер КНО-нуң ролюнуң дугайында чугаалап тургаш, улустар аразының бо организациязын соок дайынга бодунуң чепсээ кылдыр ажыглаарынче чамдык улуг күрүнелерниң оралдажыышкыны окта болбас деп медеглээн. Элээн каш төлээлерниң бээр сессияже чоруур оруктарын америк эрге-чагыргаларның кызыгаарлаан чоруун КАР-ның президентизи буруу шапкан.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының XV сессиязы төөгүге тайбыңның сессиязы болуп кирерине идегеп турарын президент Насер илереткен.

Чепсегленишкинни дужүрериниң айтырыгларын шиитпирлээринге нейтралдыг чурттарның улуг рольдуун демдеглээш, КАР-ның президентизи КНО-га ону чугаалажып көөрү улуг күрүнелерниң харыысалгазын чиигетпейн турар деп база айыткан. Күрүнелерниң хөй санныг баштыңнарының болгаш делегейниң удуртукчуларының бо залда олуруп турары тайбыңның херээнге күжениишкиннерни кылып болур арганы көргүзүп турар-дыр. Бир эвес бистер бо болдунар арганы оскунупкаш, ону эң дээре кылдыр ажыглаары-биле боттарывыстың угаан-бодалывысты болгаш күштеривисти мөөңневес болзувусса, бистиң улустарывыс бистерни өршээр боор деп бодавайн-дыр мен.

Беш чылдар мурнунда, 1955 чылда Азия болгаш Африка чурттарының Бандунгка болган конференциязы сөөк-язызы болгаш кежиниң өңү-даа хамаан чокка кижилерниң дең эргелиин чарлаан, колониализмни эң дүргени-биле узуткаарын негээн, чепсегленишкинни дужүрериниң болгаш ядролуг чепсекти бүдүрүп, шенээрин хоруурунуң эргежок чугулазын бадыткаан ындыг шиитпирни хүлээп алганын Насер чугаазының төнчүзүнде сагындырган. Бандунгтуң принциптери бүгү делегейге калбак деткимчени алганын демдеглевишаан, КАР-ның президентизи Кол Ассамблея ол принциптерни болгаш дүрүмнерни хүлээп алыр ужурлуг деп медеглээн.

Насерниң чугаазының сөөлгү сөстерин диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле дыңнаан. Н. С. Хрущевка баштаткан совет төлээлер туруп алгаш хол часкап турганнар.

Кол Ассамблеяда нити санал-онал солчуушкуну үргүлчүлеп турар.

Редактор **К. С. ШОЙГУ.**

КИНОТЕАТРЛАРГА

Бөгүн

«ВЛКСМ-НИҢ 30 ЧЫЛЫ» (улуг залга): **«Руслан болгаш Людмила»**—10, 12 шактарда; **«Таврия»**—2.15, 4.15, 6.15, 8.15 10.10 шактарда; биче залга: **«№ 8 шахтага болган болуушкун»**—5, 7, 9 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: **«Бирги шенелде»**—11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ВОСТОК»: **«Дээрги Питкин дайзынның тылында»**—3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

ЧАЙГЫ КИНОТЕАТРГА: **«Отряд командири»**—4, 6, 8 шактарда.

Октябрьның 1-ден эгелээш

1961 ЧЫЛДЫҢ СОЛУННАРЫНГА БОЛГАШ ЖУРНАЛДАРЫНГА ЧАГЫЛГАЛАР ЭГЕЛЭЭР.

Харылзаа черлериниң конторaларында болгаш салбырларында, союзпечатьтың киоскуларында, колхозтарда, совхозтарда, бүдүрүлгелерде болгаш албан черлеринде хөй-ниитиниң төлээлекчилери чагыгларны хүлээп ап турарлар.

«СОЮЗПЕЧАТЬ».

Областың хөгжүм-шии театрының бажыңынга
Октябрьның 1 болгаш 2 хүннеринде
ИРКУТСК ФИЛАРМОНИЯЗЫНЫҢ ЭСТРАДА КВАРТЕДИНИҢ УЛУГ КОНЦЕРТИ БОЛУР.

Кежээки концерттер 8 шакта, хүндүскүзү—3 шакта эгелээр.

Дирекция.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчызының 35-24, партийжи амыдырал болгаш пропаганда килдистериниң 23-54, харыысалгалыг секретарьның 37-13, кедээ ажыл-агый килдизиниң 22-64, иштики информация килдизиниң 21-47, совет тургузуг, үлетпүр болгаш транспорт килдистериниң 23-35, чагаа килдизиниң 21-27, культура болгаш амыдырал килдизиниң 25-38, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 20-60.

ТС—00927. Чагыг № 2470. Культура эргелелиниң типографиязы.